

mus: vt iocundus nobis sit eius occasus. **U**rum hoc nō didicerat a philosophis quos magnis laudibus p̄dicat: sed ex illa noua academia vbi ei dubitare etiā de rebus manifestissimis placuit: ista sententia redolebat. **A** philosophis autē sicut ipse confitetur maximis longeq; clarissimis: eternos animos esse acceperat. **E**terni quippe nō incōuenienter hac exhortatione excitant: vt in suo cursu reperiant cum venerit vite huius extremū. id est in rōne et inuestigandi cupiditate minusq; se admisceant atq; implicent hōim vitijs et erroribus: vt eis facilius sit regressus ad deum. **S**ed iste cursus qui constituit in amore atq; inuestigatione veritatis: non sufficit miseris. id est hominibus: cum ista sola rōne mortalibus sine fide mediatoris. **Q**uod in libris superioribus huius operis: maxime in quarto et xliij. q̄tum potius demonstrare curauit.

Explicit liber quartusdecimus.

Incipiūt capitula libri quindecimi.

- i **D**e excellentia animi ad imaginem creatoris sui conditi.
- ii **D**e summo bono quod semp inueniendus querit et q̄rendū inuenit.
- iii **Q**uid disputatū: quidue sit comprehensum p̄cedentiū ratiocinatione librorum.
- iiii **I**n quarū rerum cōtemplatione sūma trinitas inquirenda sit.
- v **O**mnia que de deo digne dici videntur posse in pauciora conferri vt nihil minus dictum intelligat.
- vi **Q**uō etiā si vnum aliquid eligatur ex multis: quod digne appellet deus in vna ipsa appellatione trinitas deitas possit intelligi.
- vii **Q**uo differat trinitas que iuenitur in imagine dei a trinitate que deus est.
- viii **D**e speculo in quo p̄ imaginem dei trinitas eius vtcūq; intellecta conspiciatur.
- ix **D**e enigmate et tropicis locutionibus.
- x **Q**uomodo per inspectionem verbi quod est in cogitatione mētis humane ad agnitionem verbi quod deus est aliquid quatenus possit accedi.
- xi **S**icut verbum hominis significatur p̄ vocem vel quodlibet iudicium corporale: ita verbum dei manifestatū esse

- xii **Q**uantū distent a vera et perfecta similitudine dei que in natura mentis vtcūq; deo similia reperiunt.
- xiii **D**e scientia dei patris cui nihil cuiusq; creature iudicijs consecrat.
- xiiii **D**e similitudine et equalitate patris dei et vnigeniti eius consubstantialis et coeterni.
- xv **Q**uid dissimile sit verbum nostrum mutabile: a verbo dei incōmutabili et eterno.
- xvi **A**n volubilitas cogitationis deo inesse credenda sit.
- xvii **D**e spiritu sancto qui patri et filio equalis accipitur et vtriusq; spūs dicitur et charitatis noie intelligitur: cum q̄libet in trinitate p̄sona sit charitas.
- xviii **D**e excellentia charitatis q̄ ita ex deo est vt ipse sit deus.
- xix **Q**ua ratione donum dei dicatur spiritus sanctus.
- xx **C**ontra eos qui vnigenitum dei nō paterne nature sed voluntatis filium esse dixerunt.
- xxi **D**e similitudinibus trinitatis diuine que in natura mentis ad imaginem dei facte reperiri vtcūq; potuerūt.
- xxii **T**ria que sūt in imagine dei: id est memoria: intellectus: et amor vnus esse persone quia nō hoc est ei esse quod hec habere.
- xxiii **Q**uod vera in dei trinitate vnitas: et q̄ vera in eiusdem vnitate sit trinitas.
- xxiiii **D**e his qui naturam mentis subtiliter intuentur: et eam imaginē dei esse nō sentiunt.
- xxv **Q**uod beatos faciat fides recta: etiā eos qui de naturis incorporeis nequeunt disputare.
- xxvi **I**nterualla temporū diuine trinitatis nulla sunt.
- xxvii **Q**uid quodam sermone ad populum disputatū sit de differētia generationis filij et p̄cessionis spūs sancti.

Incipit liber quintusdecimus.

Liber

De excellentia animi ad imaginem creatoris sui conditi.

Ca. I.

Homines in rebus que facte sunt ad cognoscendum eum quo facte sunt: exercere lectoris: iam puenimus ad eius imaginem quod est homo: in eo quo ceteris animalibus antecellit: id est ratione vel intelligentia: et quicquid aliud de anima rationali vel intellectuali dici potest: quod pertinet ad eam rem que mens vocatur vel animus. Quo nomine nonnulli auctores lingue latine: id quod excellit in homine: et non est in pecore ab anima que inest et pecori: suo quodam loquendi more distinguunt. Supra hanc ergo naturam si querimus aliquid et verum querimus: deus est: natura scilicet non creata: sed creatrix: que utrum sit trinitas: non solum credentibus diuine scripture auctoritati: verum etiam intelligentibus: aliqua si possumus ratione iam demonstrare debemus. Cur autem si possumus dixerim: res ipsa cum qua disputatio cepit: melius iudicabitur De summo bono quod semper inueniendum querit et querendum inuenit.

Ca. II.

His qui se ipse que querimus adiuuabit: ut spero: ne sit infructuosus labor: noster: et intelligamus que admodum dictum sit in psalmo secundo: Letetur cor querentium dominum: querite dominum et confirmamini: querite faciem eius semper. Vide est enim quod semper querit: nunquam inueniri: et quod iam letabitur: et non potest iam contristari cor querentium: si non potuerint inuenire quod querit: Non enim ait: Letetur cor inuenientium: sed querentium dominum: et tamen dominum deum inuenire posse dum querit: testatur Esaias propheta dum dicit: Querite dominum et mox ut inueneritis inuocate eum: et cum appropinquauerit vobis: derelinquat impius vias suas: et vir iniquus cogitationes suas. Si ergo querit inueniri potest cur dictum est: Querite faciem eius semper: an et inuenit forte querendus est: Sic enim sunt incomprehensibilia requirenda: ne se existimet nihil inuenisse: quod sit incomprehensibile quod querebat potuerit inuenire. Cur ergo sic querit: si incomprehensibile comprehendit esse quod querit: nisi quia cessandum non est quod diu in ipsa incomprehensibili rerum indagine proficiat: et melior meliorque sit querens: tam magnum bonum quod et inueniendum querit: et querendum inuenit: Nam et querit ut inueniatur dulcius: et inuenit ut querat auidius. Secundum hoc accipi potest: quod dictum est in libro ecclesiastico: Qui me manducant adhuc esurient: et qui bibunt me adhuc sitient. Manducant enim et bibunt quod inueniunt: et quod esuriunt ac sitiunt adhuc querunt. Fides querit: intel-

Ps. 104

Ubi. 5.

Esai. 55.

Ps. 104

Ecc. 24

ctus inuenit. Propter quod ait propheta: Nisi credideritis: non intelligetis. Et rursus: Intellectus cum que inuenit: adhuc querit. De enim respexit super filios hominum: sicut in psalmo sacro canit: ut videret si est intelligens aut requirens deum. Ad hoc debet homo esse intelligens ut requirat deum. Satis itaque rememorati fuimus in his que deus fecit: ut per ea cognosceret ipse que fecit. Inuisibilia enim eius per ea que facta sunt intellecta conspiciunt. Unum arguunt in libro sapientie que de his que videntur bona non potuerunt scire eum que est: neque opinibus attendentes agnouerunt artificem: sed aut ignem: aut spiritum: aut citatum aerem: aut gyrum stellarum: aut violentiam aquarum: aut luminaria celi: rectores orbis terrarum deos putauerunt: quorum quidem si specie delectati hec deos putauerunt: sciant quanto dominator eorum melior est. Speciei enim generator ea creauit. Aut si virtute et operationem eorum mirati sunt: intelligant ab his quanto que hec constituit fortior est. A magnitudine enim speciei et creature: cognoscibiliter poterit creator videri. Hec de libro sapientie propterea posui: ne me fidelium quispiam frustra et inaniter existimet in creatura prius per quasdam sui generis trinitates quodam modo gradatim donec ad mentem hominis peruenire: quesisse indicia summe illius trinitatis: quam querimus: cum deum querimus.

Ps. 13

Rom. 1. Sapi. 13

Ibidem.

Quid disputatum quid ve sit comprehensum precedentium rationatione librorum.

Ca. III.

Ed quoniam differendi et rationandi necessitas per quattuordecim libros multa nos dicere compulit: que cuncta simul aspicere non valemus: ut ad id quod apprehendere volumus ea celeri cogitatione referamus: faciamus quantum domino adiuuante potuerimus: ut que quod in singulis voluminibus ad cognitionem disputatione perduximus remota disputatione breuiter congeramus: et tanquam sub uno mentis aspectu non quemadmodum res queque persuasit: sed ipsa que persuasa sunt ponamus: ne tam longe sint a precedentibus consequentia: ut oblivione precedentium faciat inspectio consequentium: aut certe si fecerit: cito possit quod exciderit relegendo recolligi. In primo libro secundum scripturas sacras: unitas et equalitas summe illius trinitatis ostendit. In secundum et tertium et quartum eadem: sed de filii missione et spiritu sancti diligenter questio pertractata: tres libros fecit. Demonstratumque est: non ideo minorem mutentem eo qui missus est: quia ille missus: hic missus est: cum trinitas que per omnia equalis est: pariter quoque in sua natura immutabilis: et inuisibilis: et ubique presens inseparabiliter operetur. In quinto propter eos quibus ideo videtur

nō eandē patrior filij esse substantiā: q̄ omne qd̄ de deo dicit̄: s̄m substantiā dici putant: et p̄pterea et gignere et gigni: vel genitū esse et ingentū: qm̄ diuersa sunt: contendūt substantias esse diuersas: demonstrat̄ nō omne quod de deo dicit̄ s̄m substantiā dici: sicut s̄m substantiā dicit̄ bonus et magnus: et si quid aliud ad se dicitur: sed dici etiā relatiue: id est nō ad se sed ad aliquid qd̄ ipse nō est: sicut pater ad filium dicit̄: vel dñs ad creaturam sibi seruientē: vbi si quid relatiue: id est ad aliquid qd̄ ipse nō est etiā ex tpe dicit̄: sicut est. **D**ñe refugiu factus es nobis: nihil ei accidere quo mutes: s̄ omni no ipm̄ in natura vel essentia sua imutabilem p̄manere. **In. vi.** quō dicit̄ s̄m xp̄us ore ap̄lico dei virtus et dei sapientia: sicut disputat̄: vt differat̄ eadem questio diligenti⁹ retractanda: vtrū a quo est genitus christus nō sit ipse sapientia: sed tñ sapientie pater: an sapientia sapientiam genuerit: s̄ quodlibet horū esset: etiā in hoc libro apparuit trinitatis equalitas: et non deus triplex: s̄ trinitas: nec quasi aliqd̄ duplū esse patrē et filium ad simplū sp̄m̄ sc̄m: vbi nec tria plus aliqd̄ sunt q̄ vnū horū. **Disputatur** est etiā quō possit intelligi quod ait **Hilarius** ep̄s. **E**ternitas in patre: species in imagine vltus in munere. **In. viij.** questio que dilata fuerat explicat̄: ita vt deus qui genuit filiū: non solum sit pater virtutis et sapientie sue: sed etiā ipse x̄tus atq̄ sapientia. **Sic et sp̄s sanct⁹.** **N**ec tñ simul tres sunt virtutes: aut tres sapientie sed vna x̄tus: et vna sapientia: sicut vn⁹ deus: et vna essentia. **D**einde questum ē: quō dicantur vna essentia: tres p̄sone: vel a q̄busdā grecis vna essentia: tres substantie: et inuenta ē elocutionis necessitate dici: vt aliquo vno nomine enūciarent̄: cū querit̄: qd̄ tres sint: q̄ tres esse veraciter cōsitemur: patrē: s̄ et filiū et sp̄m̄ sanctū. **In. viij.** rōne etiā reddita intelligentibus clarū est in substantia veritatis nō solum patrē filio nō eē maiore: sed nec ambos simul aliquid maius esse q̄ solū sp̄m̄ sc̄m: aut quolibet duos in eadem trinitate mai⁹ esse aliquid q̄ vnū: aut oēs simul tres mai⁹ aliquid esse q̄ singulos. **D**einde p̄ veritatē que intellecta cōspicit̄: et p̄ bonū summū a quo ē omne bonū et p̄ iusticiā p̄pter quā diligit̄ anim⁹ iustus: ab animo etiā nōdū iusto: vt natura nō solum in corpore: verū etiā in cōmutabilis quod ē de⁹ quātū fieri pōt̄ intelligeret̄ admonui: et p̄ charitatem que in scripturis sanctis deus dicit̄ ē p̄ quā cepit̄: vtrūq̄ etiā trinitas intelligētibus apparere: sicut amans et qd̄ amat̄: et amor. **In ix.** ad imaginē dei: qd̄ est hō s̄m mentē puenit

disputatio: et in ea quedā trinitas inuenit̄: id est mēs et noticia: qua se nouit̄: et amor quo se noticiāq̄ suā diligit̄: et hec tria equalia inter se et vn⁹ ostendunt̄ essentie. **In. x.** hoc idē diligētius subtiliusq̄ tractatum est: atq̄ ad id p̄ductum: vt inueniret̄ in mente euidentior trinitas eius: in memoria sc̄z et intelligentia et voluntate. **Sed** qm̄ et hoc compertū est: q̄ nunq̄ eē ita potuerit: vt mens nō sui meminisset: non se intelligeret et diligeret: q̄uis nō semp se cogitaret. **Cum** autē se cogitaret: nō se a corporebus rebus eadē cogitatioe discerneret: dilata est de trinitate cui⁹ hec imago ē disputatio vt in ipsis etiā corporebus visis inueniret̄ trinitas: et distinctius in ea lectoris exerceretur intentio. **In. xi.** ergo electus ē sensus oculorū in quo id qd̄ inuentū ē etiā in ceteris quattuor sensibus corpis et nō dictū posset agnosci atq̄ ita exterioris hoīs trinitas: primo in his q̄ cernunt̄ extrinsecus: ex corpore sc̄z quod videt̄ et forma que inde in acie cernētis imprimitur et vtrūq̄ copulātis intentione voluntatis apparuit. **Sed** hec tria non inter se equalia: nec vnus esse substantie claruerūt. **D**einde in ipso animo ab his que extrinsec⁹ sensa sunt velut introducta inuenta est altera trinitas: vbi apparerent eadē tria vnus esse substantie. **Imaginatio** corpis que in memoria est: et inde informatio cū ad eam cōuertit̄ acies cogitātis: et vtrūq̄ coniungens intentio voluntatis. **Sed** ideo ista trinitas ad exteriorē hominem repta est prinere: quia de corpibus illata est q̄ sentiunt̄ extrinsecus. **In. xij.** discernenda vis est sapientia a scientia: et in ea que p̄prie scientia nuncupat̄: quia inferior est: prius q̄daz sui generis trinitas inquirenda. **Que** licet ad interiorē hoīem iā prinereat: nōdū tñ imago dei vel appellanda sit vel putāda. **Et** hoc agit̄ in xij. p̄ cōmendationē fidei xp̄iane. **In. xiiij.** autē de sapientia hoīs vera: id est de munere in eius ipsius dei participatione donata: que a scientia distincta est disputat̄. **Et** eo peruenit disputatio vt trinitas appareat in imagine dī quod est hō: s̄m mentē: que renouat̄ in agnitione dei: s̄m imaginē ei⁹ q̄ creauit hoīem ad imaginē suā: et sic p̄cipit sapientiam vbi p̄templatio est eternoꝝ.

In quarum rerū contemplatione summa trinitas inquirenda sit. **Ca. III.**

Nam ergo in ipsis rebus eternis incorporeis et in cōmutabilib⁹ in q̄rū p̄fecta p̄tēplatione nobis beata q̄ non nisi eterne est vita p̄mittit̄: trinitatē q̄ deus ē inquireamus. **N**ecq̄ em̄ diuinoꝝ lib: or̄ tñmō

Col. 3.
Gen. 1

Libe

auctoritas esse deū p̄dicat: s̄ oīs que nos circūstat ad quā nos etiā p̄tinemus vniuersa ipsa reꝝ natura p̄clamat habere se p̄stantissimū p̄ditorem: q̄ nobis mentē rationēq; naturalē dedit: qua viuentia nō viuentibus sensu p̄dita nō sentientibus: itelligentia nō intelligentibus: imortalia mortalibus: ipotentibus potentia: iniustis iusta: speciosa deformib; bona malis: incorruptibilia corruptibilibus: imutabilia mutabilibus: inuisibilia visibilibus: incorpalia corp'alibus: beata miseris p̄ferenda videamus. Ac p̄ hoc q̄m̄ rebus creatis creatorem sine dubitatioe p̄ponimus: oportet vt eū z sūme viuere z cuncta sentire atq; intelligere: z mori: corumpi: mutariq; non posse: nec corpus esse: sed sp̄m̄ oīm potentissimū: iustissimū: speciosissimū: optimū: beatissimūq; fateamur.

Omnia que de deo digne dici vident posse in pauciora p̄ferre vt nihil minus dictum intelligatur. **Capitulum V.**

Et hec oīa que dixi: z quecūq; alia simili more locutionis humane digne de deo dici vident: z vniuerse trinitati que est vnus deus: z p̄sonis singulis in eadem trinitate p̄ueniūt. Quis em̄ vel vnū deum qd̄ est ipsa trinitas: vel patrem vel filium vel sp̄m̄ sanctū audeat dicere: aut nō viuentē aut nihil sentientē vel intelligentez: aut in ea natura qua inter se p̄dicant: equales quenq; esse eoz mortalē siue corruptibilē: siue mutabilē siue corporeū: aut quisq; ibi neget aliquē potentissimū: iustissimū: speciosissimū: optimū: beatissimū? Si ergo hec atq; h̄mōi omnia z ipsa trinitas z in ea singuli dici possunt: vbi aut quō trinitas apparebit: redigamus itaq; p̄us hec plurima ad aliquā paucitatem. Que vita em̄ dicit̄ in deo: ipsa est essentia eius atq; natura. Non itaq; deus viuit nisi vita qd̄ ipse sibi est. hec aut̄ vita non talis est: qualis inest arbori: vbi nullus est intellectus: null; est sensus: nec talis qualis inest pecori: habet em̄ vita pecoris sensum q̄n̄ quipritū: sed intellectū habet nullū. Et illa vita q̄ deus est sentit atq; intelligit oīa: z sentit mente nō corpore: q; sp̄s est deus. Non aut̄ sicut aīalia q̄ h̄nt corpora: per corpus sentit aīa. Non em̄ ex aīa p̄stat z corpore. Ac p̄ hoc simplex illa natura sicut intelligit sentit: sicut sentit intelligit. Idēq; sensus q̄ intellectus est illi. Nec ita vt aliqui esse desistat aut ceperit. Imortalis est em̄: nec frustra de illo dicit̄ est q̄ solus habeat immortalitē. Nam immortalitas eius vere immortalitas ē: in cuius natura nulla est cōmutatio. Ipsa est

1. **Ibi 6**

etiā vera eternitas q̄ est imutabilis deus sine initio: sine fine p̄c̄q̄nter z incorruptibilis. **U**na ergo eadēq; res dicit̄ siue dicat̄ eternus deus siue imortalis: siue incorruptibilis: siue imutabilis. Itēq; cū dicit̄ viues z intelligēs: qd̄ ē vtiq; sapiens: hoc idē dicit̄. Non em̄ p̄cipit sapias q̄ sit sapiēs: s̄ ipse sapias est. Et hec vita eadēq; virtus siue potētia: eadēq; sp̄s q̄ potens atq; speciosus dicit̄. Quid em̄ potentius z speciosius sapias: que attingit a fine vsq; ad finē fortiter: z disponit oīa suauiter? Bonitas etiam atq; iusticia nūq̄d̄ inter se in natura dei: sicut in eius opib; distāt tāq; due diuerse sint q̄litates dei: vna bonitas: alia iusticia? Nō vtiq; Sed q̄ iusticia ipsa bonitas: z q̄ bonitas ipsa beatitudo. Incorpalis aut̄ vel incorporeus: id ē: deus: vt sp̄s credat̄: vel intelligat̄ esse nō corp; . Proinde si dicamus: eternus: imortalis: incorruptibilis: imutabilis: viuus: sapiēs: potens: speciosus: iustus: bonus: brū s̄ sp̄s: horū oīm nouissimū qd̄ posui: quasi tr̄smō videf̄ significare substantiā: cetera dō huius substantie q̄litates: sed nō ita est in illa ineffabili simplici natura. Quicqd̄ em̄ fm̄ q̄litates illi dicit̄ videf̄: fm̄ substantiā vel essentiā est intelligendū. Absit em̄ vt sp̄s fm̄ substantiā dicat̄ deus: z bonus fm̄ q̄litate: s̄ vtrūq; fm̄ substantiā. Sic oīa cetera q̄ cōmemorauimus: vnde in superioribus libris multa iam diximus. De q̄ tuor̄ igit̄ p̄mis que modo a nobis enumerata atq; digesta sunt: id est eternus: imortalis: incorruptibilis: imutabilis: vnū aliquid eligamus: quia vnū quatuor̄ ista significant: sicut iam disserui: ne p̄ multa distendat̄ intentio: z illud potius qd̄ positū est p̄us: id est eternus: hoc faciamus z de quatuor̄ secūdis que sunt viuus: sapiēs: potens: speciosus. Et q̄m̄ vita qualicūq; inest z pecori cui sapientia nō inest duo vero ista sapientia scz atq; potentia ita sūt inter se in homine comparata: vt sancta scriptura diceret. Melior est sapiens q̄ fortis. Speciosa porro etiam corpora dici solent. **U**nuz ex his quatuor̄ quod eligimus: sapiens eligatur: q̄uis hec quatuor̄ in deo nō in equalia dicenda sint. **N**oīa em̄ quatuor̄: res autem vna est. De tercijs vero vltimis quatuor̄ q̄uis in deo idem sit iustum esse quod bonū: quod beatum esse: tamen quia in hominibus potest esse spiritus nō beatus: potest z iustus et bonus nondū beatus. Qui vero beatus est: p̄fecto z iustus z bonus z sp̄s est: hoc potius eligamus quod nec in hoībus esse sine illis tribus pot̄ qd̄ est beatus.

Sap. 8.

Sap. 6.

Quo etiam si vnū aliquid eligatur ex multis qđ digne appelletur deus: in ipa vna appellatione trinitas deitarū possit intelligi. **Ca. VI**

Unc igitur cū dicimus eternus: sapiens n̄ beatus: hec tria sunt trinitas que appellatur deus. Redigamus quidē illa duodecim in istā paucitatē triū: s̄ eo mō forsitātan possumus et hec tria in vnū aliqd̄ horū. Nā si vna eadēq; res in dei natura pōt esse sapiētia et potentia: aut vita et sapiētia: cur nō vna eadēq; res esse possit in dei natura eternitas et sapientia: aut beatitudo et sapiētia. **Ac** p̄ h̄ si cur nihil intererat vtrū illa duodecim: an ista tria diceremus: qñ illa multa in istam redigimus paucitatem. Ita nihil interest vtrū tria ista dicamus an illud vnū in cuius singularitate duo cetera s̄nt redigi posse monstrauimus.

Quis itaq; disputādi modus: qñ nā tandē vis intelligendi atq; potentia q̄ viuacitas rōnis: q̄ acies cogitationis ostendet: vt alia iam taceam: hoc vnū qđ sapiētia dicitur deus: quomodo sit trinitas. **Neq;** em̄ sicut nos de illo precipimus sapiam ita deus de aliquo sed sua est ipse sapientia: qz non est aliud sapientia eius: aliud essentia: cui hoc est esse qđ sapientē esse dicitur quidem in scripturis sanctis: christus dei virtus et dei sapientia. **Sed** quemadmodum sit intelligendū ne patrem filius videat facere sapientē: in libro .vij. disputatur est. **Et** ad hoc ratio puenit: vt sic sit filius sapientia d̄ sapientia: quē ad modū lumen de lumine deo de deo. **Nec** aliud potuim⁹ inuenire sp̄s sanctū: nisi et ipm̄ esse sapientiaz: et simul oēs vnā sapientiam: sicut vnū deū: vnā essentiā hanc ergo sapiētia qđ est deus: quō intelligim⁹ esse trinitatē non dixi quō credimus (nam hoc inter fideles nō debet habere qđem) sed si aliq̄ mō p̄ intelligentiam possumus videre qđ credimus quis iste erit modus. **Si** em̄ recolam⁹ vbi nostro intellectui ceperit in his libris trinitas apparere: octauus occurrit. **V**bi quippe vt potuimus disputādo erigere tempraui⁹ mentis intentiōem ad intelligendā illam prestantissimam imutabilem naturā qđ nostra mens non est. **Quā** tñ sic intuebamur: vt nec longe a nobis esset: et supra nos esset: nō loco sed ipa sui venerabili mirabilisq; pstantia: ita vt apud nos esse suo p̄nti lumine videret. **In** qua nobis adhuc nulla trinitas apparebat: qz nō ad eā querendā in fulgore illo firmam mētis aciem tenebamus: tantū qz non erat aliq̄ moles vbi credi oporteret magnitudinē duorum vel triū plus esse q̄ vnus: cernebam⁹ vt

tra scriptura deus dicta est: eluxit paululū trinitas: i. amans: et qđ amatur: et amor. **Sed** qđ lux illa ineffabilis nostrū reuerberabat obrutum: et ei nondū posse cōtemperari n̄ e mētis quodam mō pvincebat infirmitas: ad ipi⁹ no stre mentis fm̄ quā factus est hō ad imaginē dei: velut familiariorē p̄siderationē reficiēde laborat⁹ itentiōis cā: iter ceptū dispositūq; refleximus. **Et** inde in creatura qđ nos sumus: vt inuisibilia dei p̄ ea q̄ facta sunt cōspicere intellecta possemus: imorati sumus a .ix. vsq; ad .xiiij. librū. **Et** ecce iam q̄stum necesse fuerat: aut forte plusq; necesse fuerat: exercitata in inferioribus intelligentia: ad summā trinitatem qđ deus est p̄spiciendā: nos erigere volumus nec valem⁹. **Non** em̄ sicut certissimas vidimus trinitates: siue q̄ forinsecus de reb⁹ corp̄alibus fiunt: siue cū eai⁹ q̄ forinsec⁹ sensa sunt cogitant⁹: siue cū illa q̄ oriuntur in animo nec p̄tinent ad corp̄is sensus: sicut fides: sicut virtutes q̄ sunt artes agēde vite: manifesta rōne cernūtur et scientia cōtinent⁹: siue cū mens ipa qua nouimus quicqđ nosse nos veraciter dicimus sibi cognita est: vel se cogitat siue cū aliqd̄ qđ ipa nō est eternū atq; imutabile p̄spicit. **Non** ḡ sicut in his omnibus certissimas vidimus trinitates: qz in nobis fiunt vt in nobis sunt: cū ista meminimus aspiciamus: volumus: ita videmus etiā trinitatē deū: qz illic intelligendo p̄spicimus tanq; dicentem: et verbū ei⁹: id est p̄m et filiū atq; inde p̄cedētem caritatē vtriusq; cōmunem scz sp̄s sanctū. **An** trinitates istas ad sensus nostros: vel ad animū p̄tinentes videmus potius q̄ credim⁹ deū vero esse trinitatē credim⁹ potius q̄ videmus. **Q**đ si ita est: p̄fecto aut inuisibilia ei⁹ p̄ ea q̄ facta sunt nulla intellecta p̄spicimus: aut si illa cōspicimus nō in eis p̄spicimus trinitatē: et illic qđ p̄spiciam⁹: et est qđ etiā non p̄spectum credere debeamus. **C**onspicere autem nos imutabile bonū qđ nos nō sum⁹ li. viij. offit. et .xiiij. cū de sapia q̄ homini ex deo est loq̄remur admonuit. **H**ur itaq; ibi non agnosceamus trinitatē. **An** hec sapientia qđ deus dicit nō se intelligit: nō se diligit. **Q**uis hoc dixerit aut qđ est qđ nō videat: vbi nulla scia est: nullo mō esse sapiam⁹. **A**ut vero putandū est sapiētia qđ deus est scire alia et nescire seipam: vel diligere alia: nec diligere seipam: que si dici siue credi stultū et impium est. **E**cce ergo trinitas sapientia scz et noticia sui et dilectio sui: sic enim et in homine inuenimus trinitatem id ē mentem et noticiam qua se nouit: et dilectionem qua se diligit.

Gen. j.

Rom. j.

1. Cor. j.

1. Job. 4. cūq; Sed vbi ventū est ad caritatē que i san-

Liber

Quomodo differat trinitas que inuenit i
 imagine dei a trinitate q̄ deus est. **Ca. VII.**
 Ed hec tria ita sunt in hoie: vt nō ip
 sa sint hō. hō est em̄ vt veteres diffi
 nierūt: aīa rōnale mortale. Ille er
 go excellit in hoie: nō ipa sunt hō. **E**t vna p
 sona. i. singulis q̄sq; hō hz illa tria in mēte. qd̄
 si etiā sic diffiniamus hoīem vt dicam⁹. hō est
 suba rōnalis p̄stans ex aīa ⁊ corpe: nō est du
 bium: hoīem h̄re aīam q̄ nō est corpus: habe
 re corpus qd̄ nō est aīa. **A**c phoc illa tria non
 hō sunt: sed hoīs sunt vel in hoie sunt. **D**etra
 cto etiā corpe si sola anima cogitet: aliqd̄ ei⁹
 est mens tanq̄ caput eius vel oculus vel faci
 es: sed nō hec vt corpa cogitanda sunt. **N**on
 igitur aīa: sed qd̄ excellit in aīa mens vocatur
 Mun qd̄ aut̄ possum⁹ dicere trinitatē sic esse i
 deo: vt aliqd̄ dei sit nec ipa sit deus. **Q**uapzo
 p̄ter singulus quisq; hō qui nō fm̄ oīa que ad
 naturā ptinent eius: sed fm̄ solā mentem ima
 go dei d̄ vna p̄sona est: ⁊ imago est trinitatis
 in mente. **T**rininitas vō illa cui⁹ imago ē: nihil
 aliud est tota q̄ deus: nihil est tota q̄ trinitas
 Nec aliqd̄ ad naturā dei ptinet qd̄ ad illā non
 ptineat trinitatē. **E**t tres p̄sone sunt vni⁹ eēn
 tic nō sicut singulus q̄sq; hō vna p̄sona. **I**tēq;
 in hoc magna distantia est: q̄ siue mentē dica
 mus in hoie: eiusq; noticiā ⁊ dilectionem siue
 memoriā. intelligētā: volūtātē: nihil mentis
 meminimus: nisi p̄ memoriā: nec intelligim⁹:
 nisi p̄ intelligētiam: nec amamus: nisi p̄ volū
 tatē. **N**ō in illa trinitate q̄s audeat dicē pa
 trem nec seipm̄ nec filiū nec sp̄m̄ sanctū intelli
 gere nisi p̄ filiū: vel diligere nisi p̄ sp̄m̄ sanctū: p̄
 se aut̄ meminisse trīnō vel sui vel filij vel spi
 ritu sancti: eodemq; mō filiū nec sui nec p̄ris
 meminisse nisi p̄ p̄rem: nec diligere nisi p̄ sp̄m̄
 sanctū. p̄ se aut̄ nō nisi intelligere ⁊ p̄rem ⁊ se
 ipm̄ ⁊ sp̄m̄ sanctū. **S**it ⁊ sp̄m̄ sanctū p̄ p̄rem memi
 nisse ⁊ p̄ris ⁊ filij ⁊ sui: ⁊ p̄ filiū intelligere ⁊ pa
 trem ⁊ filiū ⁊ seipm̄: p̄ se aut̄ nō nisi diligere et
 se ⁊ p̄rem ⁊ filiū: tanq̄ memoria sit pater ⁊ sua
 ⁊ filij ⁊ sp̄m̄ sancti: filius aut̄ intelligētia ⁊ sua
 ⁊ p̄ris ⁊ sp̄m̄ sancti. **S**p̄s vero sc̄tus caritas ⁊
 sua ⁊ p̄ris ⁊ filij. **Q**uis hec in illa trinitate opi
 nari vel affirmare p̄sumat? **S**i em̄ solus sibi fi
 lius intelligit vt intelligentia sit: ⁊ sibi ⁊ p̄ri et
 spiritu sancto: ad illā redit absurditatē vt pater
 non sit sapiēs de seipō: sed de filio: nec sapien
 tia sapiētiam genuerit: sed ea sapia p̄r dicatur
 sapiēs esse quā genuit. **U**bi em̄ nō est intelli
 gentia nec sapia pōt esse: ac phoc si pater nō
 intelligit ip̄e sibi: s̄ filius intelligit patri: p̄fe
 cto filius patrem sapientem esse facit. **E**t si h̄

est deo esse qd̄ sapere: ⁊ ea illi essentia est que
 sapientia: non filius a p̄fe qd̄ verū est: sed a fi
 lio potius habet pater essentia: qd̄ absurdissi
 mū atq; falsissimū est. **H**anc absurditatē nos
 in libro septimo discussisse: cōuicisse: abieuisse
 certissimū est. **E**st ergo deus p̄r sapiens: ea q̄
 ip̄e sua est sapia: ⁊ filius sapia p̄ris de sapientia:
 ⁊ filius sapia p̄ris de sapia qd̄ est pater de quo
 genitus est filius. **Q**uocirca cōsequēter est ⁊
 intelligens pater ea q̄ ip̄e sua est intelligētia:
 neq; em̄ esset sapiēs q̄ nō esset intelligēs: fili⁹
 aut̄ intelligētia p̄ris de intelligētia genit⁹ qd̄
 est pater: hoc ⁊ de memoria nō incōuenienter
 dici pōt. **Q**uō est em̄ sapiens q̄ nihil meminit
 vel sui nō meminit? **P**roinde qz sapia pat̄: sa
 pientia filius: sicut sibi meminit pater: ita fili⁹
 ⁊ sicut sui ⁊ filij meminit pater: memoria nō fi
 lij: sed sua: ita sui ⁊ p̄ris meminit filius memo
 ria nō p̄ris sed sui. **D**ilectio qz vbi nulla ē quis
 vllam dicat esse sapiam? **E**x q̄ colligit ita esse
 p̄ri dilectiōem suā: vt intelligentiā ⁊ memori
 am suā. **E**cce ergo tria illa. i. memoria intelli
 gentia dilectio seu volūtās: in illa summa ⁊ i
 mutabili essentia qd̄ est deus: non p̄r ⁊ filius
 ⁊ sp̄m̄ sanctū sunt: sed pater solus. **E**t qz fili⁹ qz
 sapientia est genita de sapia sicut nec pater ei
 nec sp̄m̄ sanctū intelligit: sed ip̄e sibi: ita nec pa
 ter ei meminit: nec sp̄m̄ sanctū ei diligit: sed ip̄e
 sibi. **S**ua em̄ ē ⁊ ip̄e mēoria: sua intelligētia: sua
 dilectio. **S**ed ita se h̄re de p̄fe illi est de q̄ nat⁹
 est. **S**p̄s etiam sc̄tus qz sapia est p̄cedēs de
 sapia: nō p̄rem habet memoriā: ⁊ filiū intelli
 gentiam ⁊ se dilectionē: neq; em̄ sapia esset si
 alius ei meminisset: ei⁹ alius intelligeret: ac
 trīnō sibi ip̄e diligeret. **S**ed ip̄e hz hec tria: ⁊
 ea sic habet vt h̄ ipa ip̄e sit. **U**erūm vt ita sit:
 inde ill. est vnde p̄cedit. **Q**uis q̄ hoīm potest
 istā sapiam q̄ nouit deus oīa: ita vt nec ea que
 dicunt̄ p̄terita: ibi p̄tereāt: nec ea que dicuntur
 futura. q̄si desint expectent̄ vt veniāt: sed ⁊ p̄
 terita ⁊ futura cū p̄ntib⁹ sint cūcta p̄ntia: nec
 singula cogitent̄ ⁊ ab alijs ad alia cogitanda
 trāseat̄ s̄ in vno p̄spectu simul p̄sto sint vniuer
 sa. **Q**uis inquā hoīm p̄phendit sapiam eādē
 qz prudentiā: eandemq; sciam: qm̄ quidem a
 nobis nec n̄ra p̄phendunt̄. **E**a q̄pe q̄ vel sen
 sibus vel intelligētie nostre assunt: possumus
 vt cūq; p̄spicē: ea vō q̄ absunt ⁊ tñ affuerunt: p̄
 mēoriā nouim⁹ q̄ obliti nō sum⁹. **N**ec ex futu
 ris p̄terita: sed futura ex p̄teritis: nō tñ firma
 cognitione cōijcim⁹. **N**am q̄sdam cogitāōes
 n̄ras q̄s futuras velut manifestius atq; certi⁹:
 p̄rimas quas dā p̄spicim⁹: memoria faciēte id
 agimus cum agere valemus q̄tum valemus

que ad ea nō vident q̄ futura sunt: s̄ ad p̄terita pertinere. **Q**uōd licz experiri in eis dictis vel canticis: quoz̄ seriē mēōiter reddimus. **D**iffeniz p̄videremus cogitatione q̄d sequit̄: non vtiq̄z diceremus. **E**t t̄m̄ vt p̄uideamus: nō p̄videntia nos instruit: s̄ mēōria. **N**am donec finiat̄ om̄e q̄d dicimus: siue canimus: nihil ē q̄d nō p̄uisum p̄spectūq̄z p̄ferat̄. **E**t t̄m̄ cū id agimus: nō dicimur p̄videnter: s̄ memoriter canere vel dicere: et qui hoc in multis ita p̄ferendis valent plurimū: nō solet eoz̄ p̄videntia: s̄ mēōria p̄dicari: fieri ista in animo vel ab aīo nostro nouimus: et certissimi sumus. **Q**uō autē fiant: quāto attentius voluerimus aduerte re: tanto magis noster et sermo succūbit: et ip̄a nō p̄durat intentio: vt ad liquidū aliquid nō str̄a intelligentia: et si non lingua pueniat. **E**t putamus nos vtrū dei p̄vidētia eadē sit q̄ memoria et intelligentia: q̄ nō singula cogitanda aspiciat: s̄ vna eterna et imutabili atq̄ ineffabili visione complectit̄ cuncta que nouit: tanta mentis infirmitate posse cōphendere? **I**n hac igit̄ difficultate et angustia libet exclamare ad deum viuū.

Ps. 138 Mirificata est scientia tua ex me: inualuit: et nō potero ad illā. **E**t me q̄p̄pe intelligo q̄ sit mirabilis et incōprehensibilis scientia tua: qua me fecisti: q̄n̄ nec meip̄m cōprehendere valeo quē fecisti: et t̄m̄ in meditatione mea exardescet ignis vt queraz̄ faciē tuam semper.

Ps. 38 De speculo in quo per imaginē dei trinitas eius vtiq̄z intellecta conspicit̄.

Ra. VIII. **M**corpalem substantiā scio esse sapientiam: et lumen esse in quo vident̄ que oculis carnalibus vident̄: et t̄m̄ vtr̄ t̄m̄

1. Cor. 13 tus tanq̄ spiritualis. **V**idemus nunc inquit p̄ speculū in enigmate: tunc autē facie ad faciez̄. **Q**uale sit et q̄d sit hoc speculū si queramus: p̄fecto illud occurrit q̄d in speculo nisi imago nō cernit̄. **H**oc ergo facere conati sumus vt per imaginē hanc q̄d nos sumus: videremus vt cūq̄ a quo facti sumus: tanq̄ p̄ speculū. **H**oc si

2. Colo. 3 gnificat etiā illud q̄d ait idem ap̄tus. **N**os autē reuelata facie gl̄iaz̄ dñi specularantes: in eandē imaginē transformamur de gl̄ia in gl̄iam tanq̄ a dñi spiritu. **S**pecularantes dixit: p̄ speculū videntes: nō de specula p̄spicientes. **Q**uod in greca lingua nō est ambigū. **V**nde in latinaz̄ translate sunt ap̄lice littere. **I**bi quippe speculum vbi apparent imagines rerū a specula de cuius altitudine longius aliquid intuemur: etiam sono verbi distat om̄ino: satisq̄ apparet ap̄tm̄ a speculo: nō a specula dixisse: gl̄oriā dñi specularantes. **Q**uōd vero ait. **I**n eandem imagi

nem transformamur: vtiq̄ imaginē dei vult intelligi: eandēq̄ dicens: istā ip̄az̄ sc̄z̄ id est quā specularamur: q̄z̄ eadē imago est et gl̄oria dei: sicut alibi dicit. **U**ir quidē nō debet velare caput cū sit imago et gl̄oria dei. **D**e quibus verbi iam in libro duodecimo disseruimus. **T**ransformamur ergo dixit: de forma in formā mutamur: atq̄ trāsimus de forma obscura in formā lucidam: q̄z̄ et ipsa obscura imago dei est: et si imago: p̄fecto etiā gl̄ia in qua hoies creati sumus: p̄stantes ceteris aīalib⁹. **D**e ipsa quippe natura humana dictū est. **U**ir quidem nō debet velare caput cū sit imago et gl̄ia dei. **Q**ue natura in rebus creatis excellentissima: cū a suo creatore ab impietate iustificat̄: a deformati forma formosaz̄ transferē in formā. **E**t quippe et in ipsa impietate q̄tomagis dānabile vitiū tanto certius natura laudabilis. **E**t p̄pter h̄ addidit. **D**e gl̄oria in gl̄oriā: de gl̄oria creationis in gl̄oriā iustificationis. **Q**uis possit hoc et alijs modis intelligi q̄d dictū est. **D**e gl̄oria in gl̄oriā: de gl̄oria fidei in gl̄oriam speciei: de gl̄oria qua filij dei sumus: in gl̄oriā qua similes ei erimus: q̄m̄ videbimus eū sicuti est. **Q**uōd vero adiunxit. **T**anq̄ a dñi sp̄u: ostendit gratia dei nobis p̄ferri tam optabilis transformatio nis bonum.

1. Cor. 11

1. Cor. 11

1. Job. 3

2. Cor. 3

De enigmate et tropicis locutionibus.

Ec dicta sunt p̄pter **Ap̄tm̄ IX.**

H quod ait ap̄tus: nunc p̄ speculū nos videre. **Q**uia vō addit: in enigmate: multū hoc incognitū est q̄ eas litteras nesciūt in quibus est doctrina q̄dam de locutionū modis quos greci tropos vocant: eoz̄ greco vocabulo etiam nos vtimur p̄ latino. **S**icut enī schemata vsitatus dicimus q̄z̄ figuras: ita vsitatus dicimus tropos q̄z̄ modos. **S**ingulorū autē modoz̄ siue tropoz̄ noīa: vt singula singulis referant̄: difficillimū est et insolentissimū latine enūciare. **U**nde q̄dam interp̄tes nostri: q̄d ait ap̄tus q̄ sunt in allegoria: nolentes grecū vocabulū ponere: circūloquēdo interp̄tati sunt dicentes: que sunt aliud ex alio significātia. **H**uius autē tropi: id est allegorie p̄les sunt species: in quibus est etiā q̄d dicitur enigma.

Sal. 4

Diffinitio autē ipsius noīs generalis: oēs etiā species cōplectat̄ necesse est. **A**c per hoc sicut oīs equus aīal est: nō om̄e aīal equus est: ita om̄e enigma allegoria ē: nō oīs allegoria enigma ē. **Q**uid igit̄ est allegoria nisi tropus vbi ex alio aliud intelligit̄ q̄le illudē ad thessalonicēses. **T**ra q̄z̄ nō dormiam⁹ sic et ceteri: s̄ v̄gilem⁹ et sobriū sim⁹. **N**ā q̄ dormiūt nocte dormiūt et q̄ inebriat̄ nocte ebriū sunt. **N**os autē qui dici

1. Thes. 5

Liber

sumus: sobrii sumus. Sed hec allegoria: non est enigma. **N**ā nisi multū tardis iste sensus ipso prout est. Enigma est aut vt breuitat explicem obscura allegoria: sicut est. **S**anguisugae erant tres filie: et quaecūq; similia. Sed vbi allegoria noiauit aplos: nō in verbis eā reperit: sed in facto: cū e duob; filiis abrae: vno de ancilla: altero de libera: qd nō dictū sed etiā factū fuit: duo testamēta intelligēda monstrauit: qd anteq; exponeret obscurū fuit: p inde allegoria talis quod est generale nomē posset specialit enigma noari. Sed qz non soli q eas litteras nesciūt quib; discūtrōpi qrit qd dixerit aplos nunc in enigmate nos videre: verū etiā qui sciunt: nō quod sit illud enigma vbi nūc videmus nosse desiderāt: ex vtroq; iueniēda vna est sentētia: et ex illo: s; q ait: **V**idemus nūc p seculū: et ex illo qd addidit: in enigmate **U**na est em̄ cum tota sic dicit: videmus nūc p speculū in enigmate: p inde qrituz mibi videt sicut nomine speculi imaginē voluit intelligi: ita nomine enigmatis q̄uis similitudinē: nō obscuram: et ad p̄spiciēdū difficilē. **C**ū igit speculi et enigmatis noie quaecūq; similitudines ab apostolo significare intelligi possunt: q accomodate sunt ad intelligenduz deum: eo mō quo pot: nihil tñ ē accommodari? q̄ id qd imago ei? non frustra dicit. **N**emo itaq; miret etiā i isto modo videndi q cōcessus est huic vite: p speculū scz in enigmate laborare nos vt quōd cūq; videam. **N**omē q̄ppe hic non sonaret enigmatis: si esset facilitas visionis. **E**t hoc ē grandius enigma: vt non videamus quod non videre non possumus. **Q**uis em̄ non videt cogitationē suā? **S**t q̄s videt cogitationē suam: non oculis carnalibus dico: sed ipso iōteriore cōspectu. **Q**uis nō eam videt: et q̄s eam videt: qñ quidē cogitatio visio est animi quedā: siue assint ea que oculis q̄s corpaliibus videant: vt ceteris sentiant sensib;: siue non assint: et eoz similitudines cogitatioē cernant. q nec corpalia sunt: nec corpaliū similitudines: sicut virtutes et vitia: sicut ipa deniq; cogitatio cogitat: siue illa que p disciplinas tradunt liberalesq; doctrinas: siue istoz oim cause superiores atq; rōnes in natura imutabili cogitent: siue etiā mala et vana ac falsa cogitemus: vel non consentiente sensu: vel errante consensu.

Quō p inspectionē verbi quod est in cogitatione mentis humane ad agnitiōez verbi qd de? est aliq̄ten? possit accedi. **Ma. X.**

Ad nūc de his loquamur q nota cogitamus et habemus in noticia etiā si non cogitemus: siue ad cōtempla

tiuā sciam ptineant: quā pprie sapiam dicim? siue ad actiuā: quā pprie sciam nūcupandam esse differuimus. **S**imul em̄ vtrūq; mentis est vnus et imago dei vna. **N**ūc x̄o de inferiore distinctius et seorsum agit: tunc nō est vocanda imago dei: q̄uis et tūc in ea nōnulla reperiat similitudo illius trinitat: qd in terciodecimo volumine oīdimus. **N**ūc ḡ simul d̄vniuersa scia hoīs loqmur: in q nobis nota sunt q̄cūq; sunt nota: q vtrūq; vera sunt: alioq̄n nota nō essent. **N**emo em̄ falsa nouit: nisi cūq; falsa esse nouit. **Q**d si nouit: verū nouit. **V**erū est em̄ q illa falsa sūt. **D**e his ḡ nūc differimus q nota cogitamus: et nota sunt nobis etiam si nō cogitent a nobis. **S**ed certe si ea dicere velimus: nisi cogitata nō possumus. **N**ā et si verba nō sonent: in corde suo dicit vtrūq; qd cogitat. **U**n̄ illud ē in libro sapientie. **D**ixerūt apud se cogitantes nō recte. **E**xposuit em̄ qd sit: dixerūt apud se: cū addidit: cogitantes. **H**uic simile est in euāgelio: q qdam scribe cū audissent a dño dictū palytico. **N**on fide fili remittunt tibi p̄ca tua: dixerūt intra se: hic blasphematur. **Q**uid est em̄ dixerūt intra se: nisi cogitando? **D**eniq; seq̄. **E**t cū vidisset iesus cogitationes eoz dixit. **U**t qd cogitatis mala in cordibus vris? **S**ic matheus. **L**ucas aut hoc idē ita narrat. **D**eperūt cogitare scribe et pharisaei dicentes. **Q**uis ē q loquitur blasphemias? **Q**uis pot dimittere peccata nisi solus deus? **U**t cognouit aut cogitationes eoz iesus: r̄idens dixit ad illos. **Q**uid cogitatis in cordibus vris? **Q**uale est in libro sapie: dixerūt cogitantes: tale hic est: cogitauerūt dicentes. **E**t illic em̄ et hic ostendit intra se atq; in corde suo dicere: id est cogitando dicere. **D**ixerunt quippe intra se: et dictū est eis. **Q**uid cogitatis? **E**t de illo diuite cui? vberes fructus ager attrulit: ait ipse dñs. **E**t cogitabat intra se dicens. **Q**uedā ḡ cogitationes locutiones sunt cordis: vbi et os eius esse dñs ostēdit cū ait. **N**on qd intrat in os coinquinat hoīem sed qd p̄cedit ex ore hoc coinquinat hoīez. **U**na snia duo qdam hoīs ora cōplexus est: vnū corporis: alterū cordis. **N**ā vtrūq; vnde illi hoīez putauerūt inquinari in os intrat corporis. **U**n̄ aut dñs dixit inq̄nari hoīem: de cordis ore p̄cedit. **I**ta quippe exposuit ipse qd dixerat. **N**ā paulo post de hac re discipulis suis. **A**d huc inquit et vos sine intellectu estis. **N**on intelligitis: qz oīne qd in os intrat in ventrē vadit et in secessum emittit. **H**ic certe aptissime demōstrauit os corporis. **E**t in eo qd sequit os cordis ostendens. **Q**ue aut inquit p̄cedit de ore: de corde exiit: et ea coinquinant hoīez. **D**e corde em̄

Sap. 2.

Mat. 9.

Ibidem.

Luce. 5.

Sap. 2.

Mat. 9.

Luce. 12.

Mat. 15.

Ibidem.

Ibidem.

exerūt cogitatōes male: et cetera. Quid hac expositione lucidius? Nec tñ quia dicimus locutiones cordis esse cogitatōes. ideo nō sunt etiam visiones exorte de noticie visibilibus. qñ vere sunt. Foris em̄ cum p̄ corpus hec fiunt: aliud ē locutio aliud visio. Intus aut̄ cū cogitamus: vtrūq; vnus est. Sicut auditio et visio duo quedam sunt inter se distantia in sensib⁹ corporis. in animo aut̄ nō est aliud atq; aliud videre et audire. Ac p̄ hoc cum locutio foris nō videat: sed potius audiat. Locutiones tñ interiorēs hoc est cogitatōes visas dixit a dño sanctū euangeliū nō auditas. Dixerūt inquit intra se: hic blasphemat. Deinde subiunxit. Et cū vidisset iesus cogitationes eorū. Tūc ergo q̄ dixerūt. Tūc id est cogitatione sua cogitationes eorū: quas illi soli se putabāt videre. Quisquis igit̄ potest intelligere verbum: nō solum anteq; sonet: verū etiam anteq; sonus eius imagines cogitatione voluant. hoc em̄ est qd̄ ad nullam p̄inet linguam earū scz q̄ lingue appellat̄ gentiū: quaz lingua nostra latina est. Quisquis inq; h̄ intelligere potest iā pōt̄ videre p̄ hoc speculū atq; in hoc enigmate aliquā verbi illius similitudinē: d̄ quo dictū est. In principio erat verbum: et verbum erat apud deū: et deus erat verbum. Necesse ē em̄ cuz verbum loquimur. id est qd̄ scimus quod loquimur ex ipsa scientia quā memoria tenemus: nascat̄ verbū qd̄ eiusmodi sit oīno cuius modi ē illa scia de q̄ nascit̄. Formata q̄ppe cogitatio ab ea re quā scimus: verbū est quod in corde dicimus: qd̄ nec grecū est nec latinū nec lingue alicuius alterius: sed cum id opus est in eorū quibus loquimur p̄ferre noticiā aliq̄ quod signū quo significet̄ assumit̄. Et plerūq; sonus aliqñ etiam nutus: ille auribus: ille oculis exhibet̄: vt p̄ signa corporalia etiā corporis sensibus verbum qd̄ mente gerimus innotescat. Nam et innuere quid est nisi quodāmodo visibiliter dicere. Et in scripturis sanctis hui⁹ sententie testimoniū. Nam in euangeliō fm̄ iobem ita legit̄. Amen amen dico vobis quia vnus ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo adinuicē discipuli: hesitantes de quo diceret. Erat ergo vnus ex discipulis eius in sinu iesu quē diligebat iesus. Innuuit ergo huic symon petrus et dicit ei. Quis est de quo dicit? Ecce innuendo dixit: quod sonādo dicere nō audebat. Sed hec atq; h̄mōi signa corporalia siue auribus siue oculis p̄sentibus quibus loquimur exhibemus. Innuente sunt etiā littere p̄ quas possemus et cū absentibus colloqui: sed ista signa sunt vocum cum ipse voces in f̄mone no-

stro earū quas cogitamus signa sint rez.

Sicut verbū hominis significat̄ per voces vel quodlibet indicium corporale: ita verbū dei manifestatū esse per carnem. La. XI.

Roīde verbum quod foris sonat signum est verbi quod intus lucet: cui magis verbi competit nomen. Nam

illud quod p̄fertur carnis ore: vox verbi est.

Verbūq; et ipm̄ dicit̄ p̄pter illud a quo vt foris appareret assumptū est. Ira em̄ verbū nostrum vox quodāmodo corporis fit assumendo eam: in qua manifestet̄ sensibus hoīm: sicut

verbum dei caro factū est: assumendo eam in qua et ipm̄ manifestaret̄ sensibus hoīm. Et sic

cut verbum nostrū fit vox nec mutat̄ in vocē ita verbum dei caro qd̄dem factū est: sed absit vt mutaret̄ in carnem. Assumendo quippe illā nō in eam se cōsumendo: et hoc nostrū vox fit:

et illud caro factum est. Quapropter quicūq; cupit ad qualēcūq; similitudinē dei verbi: q̄uis per multa dissimilē peruenire: nō intueat̄ verbum nostrum quod sonat in auribus: nec

quādo voce p̄fert̄: nec quā silentio cogitatur. Omniū nāq; sonantiū verba linguaz etiam in silentio cogitant̄: et carmina p̄currunt̄ animo: tacente ore corporis.

Nec solum numeri syllabarū: verū etiam modi cantilenaz cū sint corporales: et ad eum qui vocat̄ auditus sensum corporis p̄tinentes: p̄ incorporeas quas-

dam imagines suas p̄sto sunt cogitantibus: et tacite cuncta ista voluentibus. Sed transeūda sunt hec: vt ad illud perueniatur hominis verbum p̄ cuius qualēcūq; similitudinez sicut

in enigmate videat̄ vtrūq; dei verbū. Non illud qd̄ factū est ad illum vel ad alium p̄phetā et de quo dictū est. Verbū aut̄ dñi crescebat et

multiplicabatur. Et de quo itez dictū est. Igitur fides ex auditu: auditus aut̄ p̄ verbū christi. Et itez. Cum accepissetis a nobis verbū auditus dei: accepistis nō vt verbum hoīm: sicut est vere verbum dei. Et innumerabilia

similiter in scripturis dicunt̄ de dei verbo: qd̄ in sonis multaz diuersarūq; linguaz p̄ corda et ora disseminat̄ humana. Ideo autē verbū dei dicit̄: quia doctrina diuina traditur nō humana. Sed illud verbum dei querimus quali-

tercūq; per hanc similitudinē nunc videre: de quo dictū est. Deus erat verbum: de quo dictum est. Omnia per ipm̄ facta sunt. de quo dictum est. Verbum caro factum est. de quo dictum est. Sons sapientie verbum dei in excel-

sis. Perueniendū est ergo ad illud verbū hominis: ad verbum rōnalis animantis: ad verbum nō de deo nate: sed a deo facte imaginis

Joh. j.

Ubi. s.

Act. 6

Rom. 10. 1. 1. Thes. 2

Joh. 1.

Ibidem.

Ibidem.

Act. 1

Liber

dei: quod neq; platiuū est in sono: neq; cogitatuū in similitudine soni: quod alicuius lingue esse necesse sit: sed q; omnia quibus significatur signa: pcedit: et gignitur de sciētia que manet in animo: qm̄ eadem sciētia intus dicitur sicuti est: simillima est em̄ visio cogitationis: visioni sciētie. Nam qm̄ p sonu dicit: vel p aliquod corporeale signum: nō dicit sicuti est sed sicut pōt videri audiri ve per corpus. Sicut ergo qd̄ in noticia est: hoc est in verbo: tunc ē verū verbum et veritas: qualis expectat ab homine: vt qd̄ est in ista: hoc sit et in illo: qd̄ non est in ista: nō sit et in illo: hic agnoscit: est est: nō nō. Sic accedit quantū potest ista similitudo imaginis facte ad illam similitudinē imaginis nature: qua deus filius patri p omnia substantia liter similis p̄dicat. Animaduertenda est in h̄ enigmatē etiam ista verbi dei similitudo: qd̄ sicut de illo verbo dictum est. Omnia p ipm̄ facta sunt: vbi deus p ynigenitū verbum suum p̄dicatur ynuerſa fecisse. Ita hominis opera nulla sunt: que nō p̄us dicunt in corde. Unde scriptum est: In initium omnis operis verbum. Sed etiam hic cum verum verbum est: tunc ē initium boni operis. Verum autē verbum est cū de sciētia bene operandi gignit: vt etiam ibi seruet: est est: nō nō: vt si est in ea sciētia q̄ viuendum est: sit et in verbo p quod operandum est: si nō: nō: alioquin mendaciū erit verbum tale: nō veritas: et inde peccatū: nō opus rectum. Est et hec in ista similitudine verbi nostri similitudo verbi dei: quia potest esse verbum nostrum quod nō sequat opus: opus autem esse nō potest: nisi p̄cedat verbum. Sic et verbum dei potuit esse nulla existente creatura. Creatura vero nulla esse potest nisi p ipm̄ per quod facta sunt omnia. Ideoq; non deus pater: nō spiritus sanctus: nō ipsa trinitas: sed solus filius quod est verbum dei caro factum est: q̄uis trinitate faciente: vt sequente atq; imitante verbo nostro: eius exemplum recte viueremus: hoc est nullum habentes in verbi nostri vel p̄templatione vel operatione mendaciū. Verum hec huius imaginis est quantū futura perfectio. Ad hanc p̄sequendam nos erudit magister bonus fide xp̄iana: pietatisq; doctrina: vt reuelata facie: a legis velamine qd̄ est vmbra futurorū: gloriā dñi speculantes: p speculū sc̄zintuentes in eandem imaginē transformemur de gloriā in gloriā tanq; a dñi sp̄s: fm̄ sup̄iorē de his verbis disputationem. Cū ergo hac transformatione ad p̄fectū fuerit hec imago renouata similes deo erim⁹ quoniā videbimus eū: nō p speculū sed sicuti

est: quod dicit apostolus paulus facie ad faciē. **Cor. 13**
Nūc vero in hoc speculo: in hoc enigmatē: in hac qualicūq; similitudine: quāta sit etiam dis similitudo: quis potest explicare: attingam tñ aliqua vt valeo: quibus id possit aduerti.

Quantū distent a vera et p̄fecta similitudine dei: que in natura mentis vtrūq; deo similia reperiunt. **La. XII.**

Nūc ipsa sciētia de q̄ veraciter cogitatio nostra format: quando q̄ scimus loquimur: qualis aut quāta pōt hōi p̄uēire: quālibet pitissimo atq; doctissimo exceptis em̄ q̄ in animū veniūt a sensibus corporis: in quibus tam multa aliter sunt q̄ videtur: vt eorū verisimilitudine nūmū p̄stipatus: sanus sibi esse videat qui insanit. Cū academia philosophia sic inualuit: vt de omnibus dubitans multo miserius insaniret. His ergo exceptis que a corporis sensibus in animū veniūt: quātū rerū remanet q; ita sciamus: sicut nos viuerē scimus: in quo p̄orsus nō metuemus: ne aliqua x̄similitudine forte fallamur qm̄ certū est etiam eum qui fallit viuerē. Nec in eis visis hec habent: que obijciunt extrinsecus: vt in eo sic fallatur oculus: quēadmodū fallit euz in aqua remus videt infractus: et nauigantibus turres moueri: et alia sexcenta que aliter sūt q̄ vident: quia nec p oculum carnis hoc cernit. Intima sciētia est qua nos viuerē scimus: vbi ne illud quidem academicis dicere potest: fortasse dormis et nescis: et in somnis vides. Ista quippe somniantū simillima esse visis vigilantū quis ignorat? Sed q̄ certus est de vite sue sciētia: nō in ea dicit: scio me vigilare: sed scio me viuerē: siue ergo dormiat siue vigilet: viuit. Nec in ea sciētia per somnia falli potest quia et dormire et in somnis videre: viuentis est. Nec illud potest academicus aduersus istam sciētiā dicere: furis fortassis et nescis: q; sanorū visis simillima sunt etiam visa furentū: sed q̄ furit viuit. Nec contra academicos dicit: scio me nō furere: sed scio me viuerē. Nunq; ergo falli nec mentiri pōt: q̄ se viuerē dixerit scire. Nūllē itaq; fallaciaz visorū genera obijciant ei qui dicit: scio me viuerē: nihil horū timebit: quādo et qui fallitur viuit. Sed si talia sola p̄tinent ad humanā sciētiā: p pauca sunt nisi q; in vno quoq; genere ita multiplicant vt nō soluz pauca nō sint: verū etiam reperiant per infinitū numerū tendere. Qui em̄ dicit: scio me viuerē: vniū aliquid scire se dicit. Proinde si dicat: scio me scire me viuerē: duo sunt iam: hoc vero quod scit hec duo: tercius scire est: sic potest addere

et quartū et quīntū: et innumerabilia si sufficiat. Sed quia innumerabile numerū vel cōphēdere singula addendo: vel dicere innumerabiliter nō pōt: hoc ipm certissime cōphēdit: ac dicit: et verū hoc eē et tā innūerabile: vt vere eius infinitū numerū nō possit cōphēdere ac dicere: hoc et i voluntate certa similiter aduertī pōt. Quis ē em̄ cui nō imprudenter respondeat: forte falleris: dicenti volo beatus eē. Et si dicat: scio me hoc velle: et hoc me scire scio: iam his duobus et tertiu potest addere qd hec duo sciat: et quartum qd hec duo scire se sciat: et similiter in infinitū numerū pergere. Item si quispiā dicat: errare nolo: nōne siue erret siue non erret: errare tū eum nolle vey erit. Quis est qd huic non impudentissime dicat: forsitan falleris: cū pfecto vbiqz fallat falli se tū nolle nō fallit. Et si hoc scire se dicat addit qntū vult reū numerū cognitarū: et numerū eē pspicit infinitū. Qui ei dicit nolo me falli: et hoc me nolle scio: et hoc me scire scio: iam et si non cōmoda locutōe pōt hinc infinitū numerū ostendere. Et alia reperiunt qd aduersus academicos valeat: qd nihil ab homie sciri posse contendunt. Sed modus adhibendus ē: pferim qz in ope isto nō hoc suscepim. Sūt inde libri tres nr̄i: p̄io n̄e p̄uersionis tpe scripti: quos qd potuerit et voluerit legere: lectosqz intellexerit: nihil eū pfecto qd ab eis cōtra pceptionē veritat̄ argumenta multa inuēta sunt: pmouebunt. Cū em̄ duo sint genera reū qd sciunt: vnū eaz qd p sensus corpis pcipit animus: alterū earū qd p seipm multa illi philosophi garruerūt contra corpis sensus: animi at quasdam firmissimas p seipm pceptiōes rerū veraz: quale illd eē qd dixi: scio me viuere: nequaquā in dubiū vocare potuerūt. Sed absit a nobis vt ea qd p sensus corpis didicimus vera esse dubitemus: p eos qd p didicim⁹ celū et terrā: et ea qd in eis nota sūt nobis: qntuz ille qd et nos et ipa condidit: inotescere nobis voluit. Absit etiam vt scire nos negemus qd testimonio didicimus alioz: alioqn esse nescim⁹ oceanum. Nescimus esse terras atqz vrbes quas celeberrima fama cōmendat. Nescim⁹ fuisse homines et opera eorum que historica lectōe didicimus. Nescimus que quotidie vnde cunqz nunciant: et indicij consonis contestantibusqz firman̄. Postremo nescimus in quib⁹ locis vel ex quibus homibus fuerimus exorti: quia hec omnia testimonijs credidimus aliorum. Qd si absurdissimū est dicere: nō solū nr̄oz: verū etiaz et alioz corpōz sensus plurimum addidisse n̄e scientie confitendum est.

hec igitur omnia et que p seipm: et que p sc̄sus sui corpōis et que testimonijs alioz: pcepta scit animus human⁹: et b̄sauro memorie condita tenet: ex quibus gignit verbum verū: quū qd scimus loquimur: sed verbum ante omnē sonū ante omnē cogitationē soni. Tunc em̄ ē verbum simillimū rei note de qua gignit et imago eius: quoniā de visione scientie visio cogitationis exortitur: quod est verbum lingue nullius: verbum vey de re vera: nihil de suo habēs sed totū de illa scientia de qua nascit. Hec inter est quando id didicerit: qui qd scit loquit. aliquid em̄ statim vt discit hoc dicit: duz tamen verbum sit vey: id est de reb⁹ notis exortū.

De scientia dei patris cui nihil cuiusqz creature iudicij conferatur.

Capitulum XIII.

Ed nunquid deus pater de quo natum est verbum de deo deus: nunquid ergo deus pater in ea sapientia qd ē ipse sibi: alia didicit per sensum corpis sui: alia p seipsum. Quis hoc dicat: qui non animal rationale: sed supra animam rationale deū cogitat: quantum ab eis cogitari potest qui eum omnibus animalibus et omnibus animis preferunt: quas uis per speculū et in enigmate conijciendo vident: nondum facie ad faciem sicuri est. Nūquid deus pater ea ipsa que non per corpus: quod ē ei nullum: sed per seipm scit: aliunde ab aliquo didicit: aut nuncijs vel testibus vt ea sciret indiguit. Non utiqz: Ad omnia quippe scienda que scit: sufficit sibi illa perfectio. Habet quidē nuncios: id est angelos: non tamen qui ei que nescit annunciant (non enim sunt illa que nesciat sed bonū eoz est de operibus suis eius consulere veritatez: et hoc est qd ei dicunt nonnulla nunciare: nō vt ipse ab eis discat: sed vt ab illo ipsi per verbum eius sine corporali sono: nunciant etiaz quod voluerit ab eo missi ad quos voluerit: totū ab illo per verbum eius audientes: id est in eius veritate inuenientes: quid sibi faciendū: quid: quibus: et quando nunciandū sit. Nam et nos oramus eum: nec tamē necessitates nostras docemus eū. Hōuit em̄ (ait verbum eius) pater vester quid vobis necessarium sit priusqz petatis ab eo. Hec ista ex aliquo tempore cognouit vt nosset: sed futura omnia temporalia atqz in eis etiā quid: et quando ab illo perituri fueramus: et quos et de quibus rebus vel exauditurus vel non exauditurus esset: sine initio ante presciuit. Uniueras autē creaturas suas et spirituales et corporales: non quia sunt ideo nouit: sed ideo sunt quia nouit. **Mat. 6.**

Libe

enim nesciunt q̄ fuerat creaturus. Quia ergo sciuit creauit: non quia creauit sciuit. Nec aliter ea sciuit creata: q̄ creanda. Non em̄ ei sapientie aliquid accessit ex eis: s̄ illis existētibz sicut oportebat et quando oportebat: illa mansit vt erat. Ita et scriptū est in libro ecclesiastico. Ante q̄ crearent om̄ia nota sūt illi. Sic et post q̄ consummata sūt. Sic inquit non aliter: et ante q̄ crearent: et post q̄ consummata sūt: sic ei nota sunt. Longe est ergo huic scientie: scientia nostra dissimilis. Que autē scientia dei est: ipsa et sapientia: et que sapientia: ipsa essentia siue substantia: q̄ in illius nature simplicitate mirabili: non est aliud sapere q̄ esse: sed quod est sapere: hoc ē et esse: sicut et in superioribus libris sepe iam dixim⁹. Nostra vero scientia in rebus plurimis properea amissibilis est et receptibilis: quia non hoc ē nobis esse q̄ scire vel sapere: quoniā esse possumus: etiā si nesciamus: neq̄ sapiamus ea q̄ aliunde didicimus. Propter hoc sicut nostra scientia illi scientie dei: sic et n̄m verbū quod nascitur de nostra scientia dissimile est illi verbo dei: quod natū est de patris essentia. Tale est autē ac si dicerē: de patris scientia: de patris sapientia: vel quod est expressius de patre scientia: de patre sapientia.

De similitudine et equalitate patris dei et yni geniti eius consubstantialis et coeterni.

Capitulum XIII.

Verbum ergo dei patris yni genit⁹ dei filius: per omnia patri similis et equalis: deus d̄ deo: lumē d̄ lumē: sapientia de sapientia: essentia de essentia: est hoc omnino q̄ pater: non tamen pater: quia iste filius: ille pater. Ac per hoc nouit omnia q̄ nouit pater: sed ei nosse de patre est sicut esse. Nosse em̄ et esse illi vnū ē. Et ideo patre sicut esse non est a filio: ita nec nosse. Proinde tanquā seipsum dicens: pater genuit verbum sibi equale per omnia. Non em̄ seipsum integre pfecte q̄ dixisset: si aliquid minus: aut ampli⁹ esset in eius verbo q̄ in ipso. Vbi summe illud agnoscitur: est est: non non: et ideo verbū hoc vere veritas est: quoniam quicquid est in ea scientia de qua genitum est: et in ipso est. Qd̄ autem in ea non est: nec in ipso est. Et falsum habere aliquid hoc verbū nunq̄ p̄t: quia immutabiliter sic se habet vt se habet de q̄ ē. Hō em̄ p̄t filius a seipso facere quicquid: nisi qd̄ viderit patrem facientem: potenter hoc non potest: nec est infirmitas ista: s̄ firmitas qua falsa esse non potest veritas. Nouit itaq̄ omnia deus pater in seipso: nouit in filio. Sed in

Iob. 5.

seipso tanq̄ seipsum: in filio tanq̄ verbū suū quod est de his om̄ibus q̄ sunt in seipso. Omnia similiter nouit et filius: in se scilicet tanq̄ ea que nata sunt: de his que pater nouit in se ipso. In patre autē tanq̄ ea de quib⁹ nata sūt que ipse filius nouit in seipso. Sciunt ergo in uicē pater et filius: sed ille gignendo: ille nascendo. Et om̄ia q̄ sunt in eoz scientia: in eoz sapientia: in eoz essentia: vnusquisq̄ eoz simul videt: nō p̄culatim: aut singularim velut alternante cōspectu: huic illuc: et inde huc et rursus inde vel inde in aliud atq̄ aliud: vt aliqua videre non possit nisi non videns alia: sed vt dixi simul om̄ia videt: quoz nullū ē qd̄ non semper videt. Verbū autem nostrum illud quod nō habet sonum neq̄ cogitationez soni: sed eius rei quā videndo intus dicimus et ideo nullius lingue est: atq̄ in de vt cūq̄ simile est: in hoc enigmate illi verbo dei quod etiā deus est quoniā sic et hoc de nostra nascit quē admodū et illud de scientia patris natum est. Nostrū ergo tale verbū quod inuenimus esse vt cūq̄ illi simile quantū sit etiā dissimile: sic a nobis dici potuerit: nō pigeat intueri. Dissimile sit verbū n̄m mutabile a verbo dei incommutabile et eterno.

Capitulum XV.

Quid verbū nostrū de sola scientia n̄a nascit? Nōne multa dicim⁹ etiā q̄ nescim⁹? Nec dubitantes ea dicim⁹: s̄ vera esse arbitantes: q̄ forte si vera sunt: in ipis rebus de quibus loquimur nō in verbo n̄o vera sūt: quia verbū verū nō ē nisi quod de re q̄ scitur gignit. Falsū ē ergo isto modo verbū n̄m: nō cū mentimur: sed cum fallimur. Nū autem dubitamus: nondū ē verbum de re de qua dubitamus: sed de ipsa dubitatione verbū est. Quāuis em̄ non nouerimus an verū sit vnde dubitamus: tamē dubitare nos nouimus: ac si hoc cū hoc dicim⁹ verum verbū est: quoniā quod nouimus dicim⁹. Quid q̄ etiā mentiri possumus? Quod cū facimus: vtiq̄ volentes et scientes falsum verbū habemus: vbi verū verbum est: mētiri nos hoc em̄ scimus. Et cū mentitos nos esse confitemur: verū dicim⁹: qd̄ scimus em̄ dicimus. Scimus nanq̄ nos esse mentitos. Verbum autē illud quod est deus et potentius est nobis: hoc nō p̄t. Non em̄ potest facere quicquam: nisi q̄ viderit patrem facientem: et non a seipso loquitur: sed a patre illi est omne quod loquitur: cū ipm pater vnice loquit: et magna illi⁹ verbi potentia est: non posse mentiri: quia nō p̄t esse illic est: et non: sed est est: non non. Et

em nec verbū dicendū est: quod verū nō est. Sit ita: libens assentior. Quid cū verū ē ver-
bū nrm: 7 ideo recte verbū vocat: nunqd sic
dici pōt vel visio de visione: vel scientia de sci-
entia: ita dici potest essentia de essentia: sicut
illud dei verbū maxime dicit maxieq; dicēdū
est. Quid itaq; quia non hoc est nobis ec qd
est nosse. Multa quippe nouimus q; p memo-
riā quodāmodo viuūt: ita 7 obliuione quodā
modo moriuntur. atq; ideo cū illa iā non sint
in noticiā nra: nos tñ sumus. Et cū sciētia no-
stra animo lapsa perierit a nobis: nos tñ viuī-
mus. Illa etiā que ita sciuntur vt nunq; exci-
dere possint: qm presentia sūt: 7 ad ipsius ani-
mi naturā p̄tinent: vt est illud quod nos viuere
scimus. Manet em hoc q; diu animus ma-
net: et q; semp manet animus: 7 hoc semper
manet. Ad ergo 7 si qua reperiunt similia: in
quibus imago dei potius intuenda est: etiā si
semp sciunt: tñ quia nō sp etiā cogitant: quo-
modo de his dicatur verbū sempiternū. cum
verbū nrm nra cogitatioe dicat. inuenire dif-
ficile est. Sempiternū ē em anio viuere. semp-
iternū est scire qd viuūt. nec tamen sempit-
ernū est cogitare vitā suā: vel cogitare scientiā
vire sue. quonā cū aliud atq; aliud ceperit. B
desinet cogitare. quāuis non desinat scire. Ex
quo fit vt si pōt esse in anio aliqua sciētia semp-
iterna. 7 sempiterna esse nō pōt eiusdē scie-
cogitatio. 7 verbū vtz nrm intimū nisi nra co-
gitatioe nō dicat. solus deus intelligat. habe-
re verbū sempiternū sibiq; coeternū. Nisi for-
te dicendū est ipsam possibilitatē cogitatiois
qm id qd scitur etiā qm nō cogitat. pōt tñ vera-
citer cogitari verbū esse tā ppetuū q; scia ipa
ppetua est. Sed quō est verbū qd nō dū in co-
gitatiois visioe formatū est? Quō erit simile.
scie de qua nascit si eius nō habet formā. 7 iō
iā vocatur verbū quia pōt habere. Tale ē ei
ac si phoc dicat. iō iā vocandū esse verbū. qz
potest esse verbū. Sed quid est q; pōt esse ver-
bū. 7 iō iā dignū est verbi noie. Quid est inq;
hoc formabile nondūq; formatū. nisi quiddā
mentis nre q; hac atq; hac volubili quadā mo-
tioe iactamus. cū a nobis nūc hoc. nunc illud
sic inuentū fuerit vel occurrerit cogitat. Et
tunc fit verū verbū qm illud qd nos dixim⁹ vo-
lubili motioe iactare ad id qd scimus perue-
nerit. atq; inde formatur eius omnimoda si-
militudinē capiens. vt quō res queq; scitur.
sic etiā cogitetur. sine voce. sine vocis cogita-
tione. que pfecto alicuius lingue est. si in cor-
de dicatur. Ac per hoc etiā si concedamus ne

de controuersia vocabuli laborare videamur
iam vocandū esse verbū quiddā illud mentis
nostre quod de nostra scientia formari potest
etiā prius q; forma tū sit. quia iam vt ita dicaz
formabile est: quis non videat: quanta hic sit
dissimilitudo ab illo dei verbo qd in forma dei
sic est: vt non ante fuerit formabile priusq;
formatū: nec aliquando esse possit informe:
sed sit forma simplex 7 simpliciter equalis ei
de quo est: 7 cui mirabiliter coeterna est.

An volubilitas cogitatiois in deo esse cre-
denda sit.

Capitulum XVI.

Cap: propter ita dicitur illud si ver-
bum vt dei cogitatio non dicat: ne
aliquid esse quasi volubile credat
in deo: quod nunc accipiat: nunc recipiat for-
mam vt verbum sit. eamq; possit amittere at-
q; informiter quodammodo volutari. Bene
quippe nouerat verba 7 vim cogitationis in-
spererat locutor egregius qui dixit in carmi-
ne: secumq; volutat euentus belli varios: id
est cogitat. Non ergo ille dei filius cogitatio
dei: sed verbū dei dicitur. Cogitatio quippe
nostra perueniens ad id quod scimus atq; in
deo formata verbum nostrum verum est. Et
ideo verbū dei sine cogitatioe dei debet intel-
ligi: vt forma ipsa simplex intelligatur: nō ha-
bens aliquid formabile qd esse etiāz possit in-
forme. Dicuntur quidam etiam in scripturis
sanctis cogitationes dei: sed eo locutiois mo-
do: quo ibi et obliuio dei dicitur: que vtiq; ad
proprietatem in deo nulla est. Quāobrem cū
tanta sit nunc in isto enigmate dissimilitudo
dei 7 verbi dei: in qua tamen nōnulla similitu-
do cōperta est: illud quoq; fatendū est: quod
etiā cum similes ei erimus quando videbi-
mus eum sicuti est: quod vtiq; qui dixit: hanc
proculdubio que nūc est dissimilitudinē attē-
dit: nec tunc nature illius erimus equales.
Semper enim natura minor est faciente que
facta est. Et tunc quidem verbum nostrum
non erit falsum: quia neq; mētiemur: neq; fal-
lemur. Fortassis etiam volubiles non erunt
nostre cogitationes ab alijs in alias cuntes 7
redeuntes: sed omnē scientiam nostram vno
simul conspectu videbimus. Amen cum et
hoc fuerit: si et hoc fuerit formata erit creatu-
ra que formabilis fuit vt nihil iam desit eius
forme: ad quam peruenire deberet. Sed ta-
men coequanda non erit illi simplicitati vbi
nō formabile aliquid formatū vel reformatū

Job .3.

Liber

est: sed forma neq; informis: neq; formata ip
sa ibi eterna est immutabilisq; substantia.

De spū sancto qui patri ac filio equalis acci
pitur: et vtriusq; spūs dicit: et charitatis noīe ī
telligit cum quelibet in trinitate persona sit
charitas.

Ca. XVII

Artis de patre et filio et quātū per hoc
speculum atq; in hoc enigmatē vide
re potuimus locuti sumus nunc de

spiritu sancto quātū deo donante videre conce
ditur differendum est: qui spū sanctus fm sc̄ptu
ras sanctas nec patris solius ē: nec filij solius
sed amborū: et ideo cōmunē qua se inuicem di
ligunt pater et filius: nobis insinuat charitatē

Ut autē nos exerceat sermo diuinus: nō res
in promptu sitas: sed in abdito scrutandas: et
ex abdito eruendas: maior studio fecit inq̄ri
Nō itaq; dixit scriptura: spū sanctus caritas
est: qd si dixisset: nō quā partē questiōis istius
abstulisset: sed dixit: deus caritas est: vt iter
tum sit: et ideo req̄rendū: vtruz deus pater sit
charitas: an deus filius: an deus spū sanctus
an deus ipsa trinitas. Neq; em̄ dicitur sumus
Non propterea deū dictū esse charitatem qd
ipsa charitas nulla sit substātia: que dei digna
sit nomine: sed qd donū dei sit: sicut dictū ē deo

1. Job. 4.

Quā tu es patientia mea: Neq; em̄ propter
ea dictū est: quia dei substantia ē nostra pati
tia: sed qd ab ipso: nobis est: sicut alibi legitur.
qm̄ ab ipso patientia mea. Hūc quippe sensum
facile refellit sc̄pturarum ipsa locutio. Tale est
em̄: tu es patientia mea: q̄le est: dñe spes mea
et deus meus: misericordia mea: et multa simi
lia. Nō est autē dictū: dñe charitas mea: aut tu
es charitas mea: aut tu deus charitas mea: s̄
ita dictū est: deus charitas est: sicut dictum ē:

Ps. 70.

Ps. 61.

Ps. 70.

Ibidem.

Ps. 58.

1. Job. 4.

Job. 4.

1. Job. 4.

deus spiritus est. Hoc qui nō discernit intelle
ctum a dño: nō expositionem querat a nobis

Mos em̄ aptius quicq; possumus dicere. De
ergo charitas est. Utrū autē pater: an fili?: an
spiritus sanctus: an ipsa trinitas: quia et ipsa nō
tres dñi: sed vnus deus: hic querit. Sed iaz in
hoc libro sup̄ius disputauī: nō sic accipiendaz
esse trinitatē que deus est: ex illis tribus q̄ in
trinitate nostre mentis ostendimus: vt tanq̄
memoria sit omnū triū pater: et intelligentia
omnū triū filius: et charitas omnū triū spū
sanctus. Quasi pater nec intelligat sibi nec di
ligat: sed ei filius intelligat: et spū sanctus ei di
ligat: ipse autē sibi et illis tm̄ meminerit. Et fili
us nec meminerit nec diligat sibi: s̄ memine
rit ei pater. et diligat ei spū sanctus: ipse autē
et sibi et illis tantū modo diligat. Itēq; spiritus
sanctus nec meminerit nec intelligat sibi: sed

meminerit ei pater: et intelligat ei filius: ipse autē
et sibi et illis non nisi diligat. Sed sic potius vt
omnia tria: et omnes et singuli habeant in sua
quisq; natura. Nec distet in eis ista: sicut in no
bis aliud est memoria: aliud est intelligentia
aliud dilectio siue caritas: sed vnū aliquid sit
quod omnia valeat: sicut sapientia: et sic habe
atur ī vnus cuiusq; natura: vt qui habet: hoc
sit qd habet: sicut immutabilis simplexq; sub
stantia. Si ergo hec intellecta sunt: et quantū
nobis in rebus tantis videre et coniectare cō
cessuz est: vera esse claruerunt: nescio cur nō
sicut sapientia et pater dicitur: et filius et spiri
tus sanctus: et simul omnes non tres: sed vna
sapientia: ita et caritas et pater dicatur et fi
lius: et spiritus sanctus: et simul omnes vna ca
ritas. Sic enim et pater deus: et filius deus: et
spiritus sanctus deus: et simul omnes vnus de
us. Et tamen nō frustra in hac trinitate non
dicitur verbū dei nisi filius: nec donū dei nisi
spiritus sanctus: nec de quo genitū est verbū:
nec de quo procedit principaliter spiritus san
ctus nisi deus pater. Ideo autē addidi princi
paliter: qd et de filio spiritus sanctus proce
dere reperitur. Sed hoc quoq; illi pater dedit:
non iam existenti et nondū habenti: sed quic
quid vnigenito verbo dedit gignendo dedit.
Sic ergo cum genuit: vt etiā de illo donū cō
mune procederet: et spiritus sanctus: spiritus
esset amborum. Non est igitur accipiēda trās
eunter: sed diligenter intuenta inseparabilis
trinitatis ista distinctio. Hinc em̄ factum est:
vt pprie dei verbū etiā dei sapia diceret: cū
sit sapientia et pater et spiritus sanctus. Si er
go pprie aliquid horū triū caritas nuncupan
da est: quid aptius q̄ vt hoc sit spiritus sanctus
vt scilicet in illa trinitate simplici summaq; na
tura: non sit aliud substantia: et aliud caritas
sed substantia ipsa sit caritas: et caritas ipsa
sit substantia: siue in patre: siue in spiritu san
cto: et tamen proprie spiritus sanctus caritas
nuncupetur. Sicut legis nomine aliquando
simul omnia veteris instrumenti sanctarum
scripturarum significantur eloquia. Nam ex
propheta Esaia testimonium ponens aposto
los vbi ait: In alijs linguis et alijs labijs lo
quar populo huic: premisit tamen in lege scri
ptum est. Et ipse dominus in lege inquit eorū
scriptum est. Quia oderunt me gratis: cum
hoc legatur in Psalmo. Aliquando autem
proprie vocatur lex quedam est per Moy
sen: scdm̄ quod dictum est. Lex et pro
phete vsq; ad Iohannem: et in his duobus
preceptis tota lex pendet et prophete. Hic

1. Cor. 14.

Ps. 34.

Mat. 11.

1. Job. 22.

Luc. 2.4 vtiq; pprie lex appellata est de monte Syna-
 prophetarū autē noīe etiam psalmi significa-
 ti sunt: et tamen alio loco ipse saluator. **D**por-
 tebat inquit impleri omnia que scripta sunt in
 lege et prophetis et psalmis de me. **H**ic rursus p-
 phetarū nomen exceptis psalmis intelligi vo-
 luit. **D**icit ergo lex vniuersaliter cum pphes
 et psalmis: dicit et pprie que per moysen data
 est. **I**tem dicunt cōmuniter pphete simul cū
 psalmis: dicunt et pprie pter psalmos. **E**t mul-
 tis alijs exemplis doceri possunt multarū rex
 vocabula: et vniuersaliter poni: et pprie qui-
 busdaz rebus abhiberi: nisi in re aperta vitat
 da sit longitudo sermonis. **H**ec ideo dixi: ne
 quisq; ppretea nos incōuenienter existimet
 charitatem appellare spūsanctū: quia et de-
 pater et deus filius potest charitas nūcupari.
Sicut ergo vnicum dei verbum pprie voca-
 mus noīe sapiētie: cum sit vniuersaliter et spi-
 ritussanctus et pater ipse sapientia: ita spūsan-
 ctus pprie nūcupat vocabulo charitatis: cū
 sit vniuersalr charitas et pater et filius. **S**ed
 verbum id est vnigenitus dei filius aperte di-
 ctus est dei sapientia: ore aplico vbi ait: chri-
 stum dei virtutem et dei sapiam. **S**pūs autem
 sanctus vbi sit dictus charitas inuenimus: si
 diligenter iohis apostoli scrutemur eloquiū
Job. 4. **Q**ui cum dixisset: dilectissimi diligamus inui-
 cem: quia dilectio ex deo est: secutus adiunxit
Ibidem. **E**t omnis qui diligit ex deo natus est. **Q**ui nō
 diligit nō cognouit deum: quia deus dilectio
 est: ibi manifestauit eam se dixisse dilectionē
 deum: quā dixit ex deo. **D**eus ergo ex deo est
 dilectio. **S**ed quia et filius ex deo patre natus
 est: et spūsanctus ex deo patre pcedit: quem
 potius eorū hic debeamus accipere dictū esse
 dilectionem deū. merito querit. pater em so-
 lus ita deus est: vt nō sit ex deo: ac per hec di-
 lectio que ita deus est: vt ex deo sit: aut filius
 est: aut spūsanctus. **S**ed in psequētibz cum
Ibidem. dei dilectionē cōmemorasset. nō qua nos euz
 sed qua ipse dilexit nos. et misit filium suum li-
 beratorē p peccatis nostris. et hinc exhortat
 esset vt et nos inuicē diligamus: atq; ita in no-
 bis deus maneat. quia vtiq; dilectionem deū
 dixerat statim volens de hac re apertius ali-
Ibidem. qd eloqui. **I**n h inq; cognoscimus quia in ipō
 manemus et ipse in nobis quia de spū suo de-
 dit nobis. **S**piritus itaq; sanctus de quo de-
 dit nobis: facit nos in deo manere et ipsum in
 nobis: hec autē facit dilectio. **I**pse est igit de-
 dilectio. **D**eniq; paulo post cum hoc ipm repe-
Ibidem. risset atq; dixisset: deus dilectio est. p̄tinuo sub-
 iecit qui manet in dilectione in deo manet et

deus manet in eo. **U**n supra dixerat. **I**n hoc **Ubi.**
 cognoscimus quia in ipso manemus et ipse in
 nobis. quia de spū suo dedit nobis. ipse ergo si-
 gnificat vbi legitur deus dilectio est. **D**eus igitur
 spūsanctus qui pcedit ex deo. cum datus
 fuerit homini accendit eum in dilectionē dei
 et p̄ximi. et ipse dilectio est. **N**on em habet ho-
 mo vnde deū diligat nisi ex deo. **P**ropter qd
 paulo post dicit. **N**os diligamus q; ipse p̄or di-
 lexit nos. **A**plius quoq; paulus. **D**ilectio inq; **Ibidem.**
 dei diffusa est in cordibus nostris p spūsanctū **Roma. 5**
 qui datus est nobis.

De excellentia charitatis que ita ex deo ē
 vt ipsa sit deus. **Ca. XVIII.**

Nillum est isto dei dono excellentius
 n **S**olum est qd diuidit inter filios re-
 gni eterni et filios perditionis eterne.
Dantē et alia p spūsanctū munera s sine chari-
 tate nihil p̄sunt. **N**isi ergo tantū impietati cui-
 q; spūsanctus vt eū dei et p̄ximi faciat amato-
 rē a sinistra nō transferet ad dextrā. **H**ec spūs
 pprie dicit donū nisi ppter dilectionē. **Q**uā q;
 nō habuerit si linguis hoīm loquat et angelorū **J. Cor. 13**
 sonans eramentū est et cymbalū tinniens. **E**t
 si habuerit pphetiā et scierit omnia sacramen-
 ta et oēm sciām. et si habuerit oēm fidem ita vt
 montes transferat nihil est. **E**t si distribuerit
 oēm substantiā suā: et si tradiderit corpus suū
 vt ardeat: nihil ei p̄dest. **Q**uantū ergo bonū
 est: sine quo ad eternā vitā neminē bona tāta
 pducunt. **I**psa x̄o dilectio siue charitas (nam
 vnus rei est vtrūq; nomen) si habeat eā q; nō
 loquit linguis: nec habet pphetiam: nec oīa
 scit sacramenta: omnēq; scientiā. nec distribu-
 it omnia sua pauperibus. vel nō habendo qd di-
 stribuat: vel aliq; necessitate phibitus: nec tra-
 dit corpus suū vt ardeat: si talis passiois nul-
 la temptatio est: pducit ad regnū: ita vt ipsa
 fidem nō faciat vtilem nisi charitas. **S**ine cha-
 ritate quippe fides potest quidem esse: sed nō
 et p̄desse. **P**ropter quod et apostolus paulus
In christo inquit iesu neq; circumcisio: neq; p̄- **Sal. 5**
 pucium aliquid valet: sed fides que per dile-
 ctionem operatur. **S**ic eam discernens ab ea
 fide: qua et demones credunt et contremiscūt
Dilectio igitur que ex deo est et deus est: pprie **Iaco. 4**
 spiritussanctus est: per quem diffundit in cor-
 dibus nostris dei charitas: per quam nos to-
 ta inhabitat trinitas. **Q**uocirca rectissime spi-
 ritussanctus cum sit deus: vocatur etiā donū
 dei. **Q**uod donum pprie quid nisi charitas
 intelligenda est: que perducit ad deum: et si-
 ne qua quodlibet aliud donum dei non per-
 ducit ad eum.

Liber

Qua ratione donum dei dicat spiritus sanctus.
Capitulum XIX.

N et hoc pbandū est: dei donū dictū esse in sacris litteris spū sanctū. **S**i hoc expectat: habemus in euāgelio **Iob. 7.** fm iobem: dñi iesu xpi vba dicētis. **S**i q̄s sitit veniat ad me et bibat. **Q**ui credit in me sicut dicit scriptura: flumina de ventre eius fluent aque viue. **P**orro euāgelista secutus adiūxit **Ibidem.** hoc autē dixit de spū quē accepturi erant credentes in eū. **C**ū dicit etiā paulus ap̄lus. **1 Cor. 10.** Et om̄s vnū spūm potauimus. **S**ed autē donum dei sit appellata aqua ista: qd̄ et spū sanctus: h̄ querit. **S**ed sicut hic inuenimus hanc aquā spū sanctū esse: ita inuenimus alibi in ipso euāgelio: hanc aquā donū dei appellatā. **M**az dñs idem qm̄ cū muliere samaritana ad puteū loquebat: cui dixerat. **D**a mihi bibere: cum illa dixisset q̄ iudei nō contunē samaritanis. **R**ndit iesus et dixit ei. **S**i scires donū dei: et quis est qui dicit tibi: da mihi bibere: tu forsitan perisses ab eo: et dedisset tibi aquā viuam. **D**ixit ei mulier. **D**ñe neq̄ in quo haurias habes: et puteus altus est. **V**n̄ ergo habes aquā viuam et̄. **R**espondit iesus et dixit ei. **O**mnis q̄ biberit ex hac aqua sitiet itez. **Q**ui autē biberit ex aqua quā ego dabo ei: nō sitiet in eternum sed aqua quā ego dabo ei: fiet in eo fons aque salētis in vitam eternā. **Q**uia ergo hec aqua viuā: sicut euāgelista exposuit: spū est scūs p̄culdubio spū donū dei est. **D**e quo hic dñs ait. **S**i scires donū dei: et quis est qui dicit tibi: da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo et dedisset tibi aquā viuam. **N**am qd̄ ibi ait. **I**bidem. **I**ob. 7. **F**lumina de ventre eius fluēt aque viue: hoc isto loco. **F**iet in eo inquit fons aque salientis in vitam eternā. **P**aulus quoq̄ ap̄lus. **1 Cor. 10.** **S**in cuiq̄ inquit nostrū data est gratia fm̄ mensurā donationis christi. **A**tq̄ vt donationē christi spū sanctū consideret: secut⁹ adiūxit. **P**ropter qd̄ dñs. **A**scendit in altū captiuauit captiuitatē: dedit dona hominib⁹. **M**ostissimū est autē dñm iesum cū post resurrectionem a mortuis ascēdisset in celum: dedisse spū sanctū: quo impleti qui crediderūt: linguis oīm gentium loquebant. **N**ec moueat q̄ ait dona nō donum. **I**dē tē testimoniū ex psalmo posuit. **H**oc autē in psalmo ita legitur. **A**scendisti in altū: captiuasti captiuitatē: accepisti dona in hominibus. **S**ic etiā plures codices habēt: et maxime greci: et ex hebreo sic interpretatum habemus. **D**ona itaq̄ dixit ap̄lus: quē admodū ppheta: nō donū. **S**ed cū ppheta dixerit: accepisti in hominibus: ap̄lus maluit dicere: dedit dona ho-

minibus: vt ex vtroq̄. s. verbo vno pphetico apostolico altero: quia in vtroq̄ ē diuini sermonis auctoritas: sensus plenissimus redderetur. **U**trūq̄ em̄ vez est: et q̄ dedit hoibus: et quia accepit in hoibus. **D**edit hoib⁹ tanq̄ caput mēbris suis. **A**ccipit in hominibus idē ipse vtiq̄ in mēbris suis: propter q̄ mēbra sua clamauit de celo. **S**aule saule qd̄ me psequeris. **E**t quib⁹ mēbris suis ait. **Q**d̄ vni ex minimis meis fecistis: mihi fecistis. **I**pse ergo christus et dedit de celo: et accepit in terra. **P**orro autē dona ob hoc ambo dixerūt: et ppheta et ap̄lus quia p donū qd̄ est spū scūs: in cōmune omnibus mēbris christi multa dona que sunt q̄busq̄ ppria diuidunt. **N**ō em̄ singuli quicq̄ habēt om̄ia: sed h̄ illa: et alij alia: quib⁹ ipm̄ donum a quo cuiq̄ ppria diuidunt oēs habeant. id est spū scū. **N**am et alibi cū multa dona cōmemorasset. **O**m̄ia inq̄t hec opat vn⁹ atq̄ idem spū. **1 Cor. 12.** ritus: diuidens ppria vnicuiq̄ put vult. **Q**d̄ verbū et in epistola que ad hebreos ē inuenit vbi scriptū est. **A**testante deo signis et ostētis et varijs vturibus: et spū sancti diffinitionibus. **E**t hic cum dixisset. **A**scendit in altum captiuauit captiuitatem: dedit dona hominibus: **A**ut ascendit ait: quid est nisi quia et descēdit in inferiores ptes terre: **Q**ui descendit ipse est et qui ascendit sup om̄es celos vt adimplet om̄ia. **E**t ipse dedit quosdam: quidē apostolos: quosdam autē pphetas: quosdam vero euāgelistas: quosdam autē pastores et doctores. **E**cce quare dicta sunt om̄ia dona: quia sicut alibi dicit. **N**unquid om̄es apostoli: nunquid om̄es pphete et̄. **H**ic autē adiūxit. **A**d summationem sanctorū in opus ministerij: in edificationem corporis christi. **H**ec est domus que sicut psalmus canit: edificatur post captiuitatem: qm̄ qui sunt a diabolo eruti: a quo captiui tenebant: de his edificat dom⁹ christi: que domus appellat ecclesia. **H**anc autē captiuitatem ipse captiuauit: qui diabolum vicit. **E**t ne illa que futura erant sancti capitis membra in eternum supplicium secum traheret: eum iusticie prius: deinde potentie vinculis alligauit. **I**pse itaq̄ diabolus est appellata captiuitas: quem captiuauit qui ascendit in altum et dedit dona hominibus: vel accepit in hominibus. **P**etrus autem apostolus sicut in eolibro canonico legit: vbi scripti sunt act⁹ ap̄loz loquens de christo: commotis corde iudeis et dicentibus. **Q**uid ergo faciemus fratres mōstrate nobis: dixit ad eos. **A**gite penitentia: et baptisef vnusquisq̄ vestrum in nomine iesu christi in remissionē pctōz: et accipietis donuz

spūsancti. Itēq; in eodē libro legit: simonem magū apostolis dare voluisse pecuniaz: vt ab eis acciperet potestātē q; p impositionē manū eius dare spūsanctus. Lūi petrus idem. Pecunia inquit tua tecū sit in pditionē: q; donuz dei estimasti te p pecunias possidere. Et alio eiusdem libri loco: cuz petrus cornelio et eis q; cū eo fuerant loqueret: annūcians et pdicans xpm: ait scriptura. Adhuc loquēte petro verba hec: cecidit spūsanctus sup omnes q; audiebant verbū: et obstupuerūt q; ex circūcisione fideles simul cū petro venerāt: q; et in natiōes donū spūsancti effusum est. Audiebant em̄ illos loquētes linguis: et magnificantes deum: de quo facto suo q; incircūcisos baptizauerat quia pūctū baptizarent: vt nodū q̄stionis huius auferret: in eos venerat spūsanctus. Lū petrus postea redderet rōnem fratribus qui erant hierosolymis: et hac re audita mouebāt ait post cetera. Lū cepisset autē loqui ad illos: cecidit spūsanctus in illos sicut et in nos in initio. Ademoratusq; sum vbi dñi sicut dicebat: q; iohes q̄dem baptizauit aqua: vos autē baptizabimini spūsancto. Si igit equale donū dedit illis: sicut et nobis q; credidimus i donū iesuz xpm: ego q̄s erā q; possem phibere deū nō dare illis spūsanctum? Et multa alia sunt testimonia scripturaz: que p̄corditer attestant donū dei esse spūsanctū: in quantum dat eis q; p eum diligūt deum. Sed nimis longū est cuncta colligere: et quid eis satis est: q; bus hec que diximus satis nō sunt? Sane autē monendi sunt q̄nquidem donū dei iam vidēt dictum spūsanctū: vt cū audiūt donū spūsancti: illud genus locutionis agnoscat: qd dicitū est in expoliatione corporis carnis. Sicut ei corpus carnis nihil est aliud q; caro: sic donuz spūsancti nihil aliud est q; spūsanctus. In tātum ergo donū dei est: in quantum dat eis q; bus dat. Apud se autē deus est et si nemini det: q; deus erat patri et filio coeternus ante q; cui q; dare. Nec q; illi dant ipse dat: ideo minor est illis. Ita em̄ sicut donū dei dat: etiā seipm dat deus. Non em̄ dici potest nō esse sue potestatis de quo dictū est. Spūs vbi vult spirat. Et illd apostolicū qd iam supra cōmemorauī. Omnia hec opatur vn⁹ atq; idem spūs: diuidens p̄pria vnicuiq; put vult. Non est illic pditio dati: et dñatio dantium: sed p̄cordia dati et donātū. Quapropter si sancta scriptura p̄clamat. Deus charitas est: illa que ex deo est: et in nobis id agit vt in deo maneamus: et ipse in nobis et hoc inde cognoscimus: q; de spiritu suo dedit nobis: ipse spūs ei⁹ est: deus charitas. De-

inde si in donis dei nihil maius est charitate: et nullum est maius donū dei q; spūsanctus: quid cōsequētius q; vt ipse sit charitas: que dicitur et deus et ex deo? Et si charitas qua pater diligit filium: et patre diligit filius: ineffabiliter cōmunionē demonstrat amborū: qd cōuenientius q; vt ille dicat charitas pprie: q; spūs ē cōmunis amobus? Hoc em̄ san⁹ credit vel intelligit: vt nō solus spūsanctus charitas sit in illa trinitate: sed nō frustra pprie charitas nuncupet: propter illa que dicta sunt. Sicut nō solus est in illa trinitate: vel spūs vel sanct⁹: q; et pater spūs: et filius spūs: et pater sanctus et filius sanctus: qd nō ambigit pietas: et tū iste nō frustra pprie dicit spūsanctus. Quia em̄ est cōis amobus. id vocat ipse pprie qd ambo cōmaniter. Alioqn si in illa trinitate solus spūsanctus est charitas: profecto et filius nō sol⁹ patris: verumetiam spiritus sancti filius inuenitur. Ita enim locis innumerabilibus dicitur. legitur: filius vnigenitus dei patris: vt tamē et illd verum sit quod apostolus ait de deo patre. Qui eruit nos de potestate tenebrarum: et transtulit in regnū filij charitatis sue. Nō dixit: filij sui: quod si diceret verissime diceret: quēadmodum quia sepe dixit verissime dixit: sed ait: filij charitatis sue. Filius ḡ est etiā spiritus sancti: si non est in illa trinitate charitas: nisi spiritus sanctus. Quod si absurdissimum est: restat vt non solus ibi sit charitas spiritus sanctus: sed propter illa de quibus satis disserui pprie sic vocetur. Quod autem dictum est. Filij charitatis sue: nihil aliud intelligat q; filij sui dilecti: q; filij sui postremo substantie sue. Charitas quippe patris que in natura ei⁹ est ineffabiliter simplici: nihil est aliud q; eius ipsa natura atq; substātia: vt sepe iam dixim⁹: et sepe iterare nō piget. Ac per hoc filius charitatis eius nullus est alius: q; qui de substantia eius est genitus.

Contra eos qui vnigenitum dei nō patre nature: sed voluntatis filium esse dixerūt.

¶ De circa ri. La. XX

¶ Quid denda est dialectica eunomij: a quo eunomiani heretici exorti sunt. Qui cum non potuisset intelligere: nec

credere voluisset vnigenitum dei verbuz per quod facta sunt omnia: filium dei esse natura: hoc est de substantia patris genitum: non nature vel substantie sue siue essentie dixit eē filium: sed filium voluntatis dei: accidentem scz deo: volēs asserere volūtātē qua gigneret filium: vicz: quia nos aliqd aliqn volum⁹ quod antea non volebamus: quasi nō propter ista

¶ Colo. j

¶ Ubi. s

¶ Job. j

Liber

mutabilis intelligat nostra natura: quod absit ut
in deo esse credamus. Neque enim ob aliud scri-
Proi. 19 ptum est. Multe cogitationes in corde viri: con-
siliium autem domini manet in eternum: nisi ut intelli-
gamus siue credamus: sicut eternum deum: ita
eternum eius esse consiliium: ac per hoc inmutabile si-
cut ipse est. Quod autem de cogitationibus: habet etiam de
voluntatibus verissime dici potest. Multe volun-
tates in corde viri: voluntas autem domini manet in
eternum. Quidam ne filium consilij vel voluntatis dei
dicerent unigenitum verbum: ipsum consiliium seu vo-
luntatem patris idem verbum esse dixerunt. Sed
melius quantum estimo dicere consiliium de consilio:
et voluntas de voluntate: sicut substantia de
substantia: sapientia de sapientia: ne absurdi-
tate illa quam refellimus filius dicat patrem face-
re sapientem vel volentem: si non habet pater in sub-
stantia sua consiliium vel voluntatem. Acute sane
quodam respondit heretico versutissime inter-
roganti: utrum deus filium volens an nolens ge-
nuerit: ut si diceret nolens: absurdissima dei
miseria sequeretur. Si autem volens: continuo quod in-
tendebat velut inuicta ratione concluderet: non na-
ture esse filium: sed voluntatis. At ille vigilantissi-
me vicissim quesivit ab eo: utrum deus pater
volens an nolens sit deus: ut si responderet no-
lens sequeretur illa miseria quam de deo credere
magna insania est. Si autem diceret volens: risi-
deretur ei: ergo et ipse deus est sua voluntate: non
natura. Quid ergo restabat nisi ut obmutesceret
et sua interrogatione obligatum insolubili vin-
culo se videret. Sed voluntas dei si et proprie di-
cenda est aliqua in trinitate persona magis hoc
nomen spiritus sancto competit: sicut charitas. Nam
quid est aliud charitas quam voluntas. Video me
de spiritu sancto in hoc libro secundum scripturas sanctas
disputasse: quod fidelibus sufficit scientibus deum
esse spiritum sanctum: nec alterius substantie: nec
minoris quam est pater et filius: quod in superioribus li-
bris secundum easdem scripturas verum etiam docui-
mus. De creatura etiam quam fecit deus quantum
valuimus admonuimus eos quod ratione de re-
Roffi. 1. bus talibus poscunt ut inuisibilia eius per ea que
facta sunt: sicut possent intellecta conspicerent:
et maxime per rationalem vel intellectualem creaturam
que facta est ad imaginem dei: per quam velut per spe-
culum quantum possent trinitatem cernerent deum
in nostra memoria: intelligentiam: voluntatem.
Que tria in sua mente naturaliter diuinitus
instituta quisquis viuaciter perspicit: et quam ma-
gnam sit in ea. vix potest etiam sempiterna imuta-
bilisque natura recoli: conspici: amplecti: cupi-
sci: reminisci per memoriam: intueri per intelligen-
tiam: amplecti per dilectionem: perfectio reperit illi

summe trinitatis imaginem. Ad quam summam tri-
nitatem reminiscenda: videnda: diligenda: ut
eam recorderet: eam contempleret: ea delectaret: to-
tum debet referre quod viuunt. Verum ne hanc ima-
ginem ab eadem trinitate factam et suo vitio in de-
terius commutatam: ita eidem trinitati omnimodo
existimet similem: sed potius in qualicumque ista simi-
tudine: magnam quoque dissimilitudinem cernat:
quantum esse satis videbat admonui.

De similitudinibus trinitatis diuine que in
natura mentis ad imaginem dei facte reperiri ut
cumque potuerunt.

Lap. m. XXI.

In deum patrem et deum filium. id est deum
genitorem qui omnia que substantialiter
habet in coeterno sibi verbo suo

dixit quodammodo: et ipsum verbum eius deus quod
nec plus nec minus aliquid habet: etiam ipse
substantialiter quod quod est in illo qui verbum non
mendaciter: sed veraciter genuit: quemadmo-
dum potui: non ut illud iam facie ad faciem: sed
per hanc similitudinem in enigmate quantum lucumque
coniungendo videretur in memoria et intelligentia
mentis nostre significare curauimus: memorie tri-
buens omne quod scimus: etiam si non inde cogi-
temus: intelligentie vero proprio quodammodo co-
gitationis informationem. Cogitando enim quod ve-
rum inuenimus: hoc maxime intelligere dici-
mur: et hoc quidem in memoria rursus relinqui-
mus. Sed illa est abstrusior: profunditas nostre
memorie: vbi hoc etiam primum cum cogitarem
inuenimus: et gignit intimum verbum quod nullius
lingue sit: tanquam scientia de scientia: et visio de
visione: et intelligentia que apparet in cogita-
tione de intelligentia que in memoria iam fu-
erat sed latebat: quod et ipsa cogitatio quondam
suam memoriam nisi haberet non reuertetur ad
ea que in memoria reliquerat: cum alia cogita-
ret. De spiritu autem sancto nihil in hoc enigma-
te quod ei simile videretur ostendi: nisi voluntatem
nostram vel amorem: seu dilectionem que valen-
tior est voluntas: quam voluntas nostra que no-
bis naturaliter inest: sicut ei res adiacuerit vel
occurrerint quibus allicimur aut offendimur:
ita varias affectiones habet. Quid ergo est: nisi
quod dicturi sumus voluntatem nostram: quam rectam
nescire quod appetat: quod euerit: Porro si scit: per-
fecto inest ei sua quod scia que sine memoria et intel-
ligentia esse non possit. An vero audiendus est quod
patris dicens. Charitatem nescire quod agat: que non
agit perperam. Sicut ergo inest intelligentia: inest
dilectio illi memorie principali in qua inuenimus
patrem et reconditum ad quod cogitando possumus
peruenire: quod et duo ista inuenimus ibi: quam nos cogi-
tando inuenimus et intelligere aliquid et amare que ibi

erant: et quoniam inde non cogitabamus: et nunc inest memoria: inest dilectio huic intelligentie que cogitatione format: quod verbum verum sine vilius gentis lingua intus dicimus: quoniam quod nouimus dicimus: nam nisi reminiscendo non redit ad aliud: et nisi amando redire non curat nostre cogitationis intuitus: ita dilectio que visionem in memoria constiturat: et visionem cogitationis inde formatam quasi parentem prolemque coniungit: nisi haberet appetendum scientiam: que sine memoria et intelligentia non potest esse: quid recte diligeret ignoraret.

Tria que sunt in imagine dei: id est memoria intellectus et amor vnius esse persone: quia hoc non est ei esse quod hec habere. **Capitulum XXII.**

Erum hec que in vna sunt persona: sicut est homo: potest nobis quilibet discernere. **T**ria ista memoria: intellectus et amor: mea sunt non sua: nec sibi nec mihi agunt: quod agunt imo ego per illa. **E**go ei me memini per memoria: intelligo per intelligentiam: amo per amorem et quoniam ad memoriam meam aciem cogitationis aduerto: ac sic in corde meo dico quod scio: verbumque verum de scientia mea gignit: vtrumque meum est et scientia vtrumque et verbum. **E**go enim scio: ego dico in meo corde quod scio: et quoniam in memoria mea cogitando inuenio: iam me intelligere: iam me amare aliquid que intellectus et amor ibi erant: et antequam inde cogitarem: intellectum meum et amorem meum inuenio in memoria mea: quo ego intelligo: ego amo non ipsa. **I**tem quoniam cogitatio mea memor est: et vult redire ad ea que in memoria liquerat: eaque intellecta prospicere: atque intendere mea memoria memor est: et mea vult voluntate non sua. **I**pe quoque amor meus cum meminit atque intelligit quid appetere debeat quid vitare: per meam non per suam memoriam meminit: et per intelligentiam meam non per suam quicquid intelligenter amat intelligit. **Q**uod breuiter dici potest. **E**go per omnia tria illa memini: ego intelligo: ego diligo: que nec memoria sum: nec intelligentia: nec dilectio: sed hec habeo. **I**sta ergo dici possunt ab vna persona que habet hec tria: non ipsa est hec tria: **I**n illi vero summe simplicitate nature que deus est: quis vnus sit deus: tres tamen persone sunt: pater et filius et spiritus sanctus. **A**liud est itaque trinitas res ipsa: aliud imago trinitatis in re alia: propter quam imaginem simul et illud in quo sunt hec tria imago dicitur: sicut imago dicitur simul et tabula et quod in ea pictum est: sed propter picturam que in ea est: simul et tabula nomine imaginis appellatur.

Quod vera in dei trinitate vnitas et que vera in eiusdem vnitate sit trinitas. **Capitulum XXIII.**

Erum illa summa trinitate que incommensabiliter rebus omnibus antecellit: tanta est inseparabilitas: vt cum trinitas hominum non possit dici vnus homo: in illa vnus deus et dicitur et sit: nec in vno deo sit illa trinitas: sed vnus deus. **N**ec rursus quemadmodum ista imago quod est homo habens illa tria vna persona est: ita illa est trinitas sed tres persone sunt: pater filius: et filius: et spiritus patris et filii. **Q**uis enim memoria hominis: et maxime illa quam pecora non habent: id est qua res intelligibiles ita continentur vt non in eam per sensus corporis venerint: habeat pro modulo suo in hac imagine trinitatis incommensabiliter quod dem impariter: sed tamen qualicumque similitudinem patris. **I**temque intelligentia hominis que per intentionem cogitationis inde format: quoniam quod scitur dicitur: et nullius lingue cordis verbum est: habeat in sua magna disparitate nonnullam similitudinem filii: et amor hominis de scientia procedens et memoriam intelligentiamque coniungens: tanquam parenti: prolique comit: vnde nec parens intelligit esse: nec proles habeat in hac imagine aliquam licet valde imparem similitudinem spiritus sancti: non tamen sicut in ista imagine trinitatis: non hec tria vnus homo: sed vnius hominis sunt: ita in ipsa summa trinitate cuius hec imago est: vnius dei sunt illa tria: sed vnus deus est: et tres sunt ille non vna persona: quod sane mirabiliter ineffabile est: vel ineffabiliter mirabile cum sit vna persona hec imago trinitatis: ipsa vero summa trinitas tres persone sunt: inseparabiliter est illa trinitas personarum trium: que hec vnius. **I**lla que per se in natura diuinitatis siue id melius dicatur deitatis quod est: hoc est atque incommutabiliter inter se ac se equalis est. **N**ec aliquid non fuit aut aliter fuit: nec aliquid non erit: aut aliter erit. **I**sta vero tria que sunt in impari imagine: et si non locis quoniam non sunt corpora: tamen inter se nunc in ista vita magnitudinibus separantur. **N**ecque enim quia moles nulle ibi sunt: ideo non videmus in alio maiorem esse memoriam quam intelligentiam. **I**n alio autem e contra: in alio duo hec amoris magnitudine superant: siue sint ipsa duo inter se equalia siue non sint: atque ita a singulis binis: et binis singula: et a singulis singula: a maioribus minorum vincuntur: et quoniam inter se equalia fuerint ab omni languore sanata: nec tunc equabuntur re in natura immutabili: ea res que per gratiam non mutabitur: non equat creatura creatori: etiam quoniam ab omni languore sanabitur. **S**ed hanc non solum in corporelem: verum etiam summe inseparabilem vereque immutabilem trinitatem cum venerit visio que facie ad faciem

1. Cor. 13

Liber

repromittit nobis multo clarius certiusq; viderimus: q̄ nūc eius imaginē: q̄d nos sumus: p̄ q̄d tñ speculū z in q̄ enigmate qui vident sic in hac vita videre cōcessum est: nō illi sunt q̄ ea q̄ digessimus cōmendauimus in sua mēte cōspiciunt: sed illi q̄ eā tanq̄ imaginē vident: vt possint ad eū cui⁹ imago est quomōcūq; referre q̄d vident z p̄ imaginē quā cōspiciēdo vident etiā illud videre conijcēdo: qm̄ non dū p̄nt facie ad facie. **Nō** em̄ agit ap̄lus: videmus nūc speculū: sed videm⁹ nūc p̄ speculum

Ibidē

De his que natura mētis subtiliter intuet̄ z eā imaginē dei eē nō sentiūt. **Cap. XXIII**

Uergo vident suā mentē quō videri pōt: z in ea trinitate istam de qua multis modis vt potui disputauit: nec tñ eā credunt vel intelligunt esse imaginē dei

qri pōt: z in ea trinitate istam de qua multis modis vt potui disputauit: nec tñ eā credunt vel intelligunt esse imaginē dei speculū quidem vident: sed vsq; adeo nō vident per speculū eum qui est per speculū nūc videndus: vt nec ip̄m speculum quod vident sciant esse speculū: id est imaginē. **Q**uod si scirent fortassis z eū cuius est hoc speculū: per h̄ querendū: z per hoc vtcūq; interin videndum esse sentirent: fide non ficta corde mundante vt facie ad faciem possit videri: qui per speculū nūc videtur. **Q**uia fide cordū mundatrice contēpta: q̄d agunt itelligendo que d natura mētis hūane subtilissime disputantur nisi vt ip̄a quoq; intelligentia sua teste dānt. **I**n qua vtiq; nō laborarēt: z vix ad certū aliquid puenirent: nisi penalibus tenebris inuoluti onorati corpore corruptibili q̄d aggrauat aīam. **Q**uo tandē merito inflicto malo isto nisi pcti. **U**si tanti mali magnitudine admoniti sequi deberent agnū qui tollit pctā mundi.

Sap. 9.

Quod beatos faciet fides recta etiā eos q̄ de naturā incorporeis nequnt disputare. **Ca. XXV**

Deum nāq; pertinentes etiā longe a istis ingenio tardiores: qm̄ sine hui⁹

vite resoluuntur a corpore: ius in eis retinendis nō hnt inuide potestates. **Q**uas ille agnus sine vilo ab eis pcti debito occisus nō potentia potestatis priusq; iusticia sanguinis vicit. **P**roinde liberia diaboli ptate suscipiuntur ab angelis sanctis a malis oibus liberati: p̄ mediatorē dei z hoīm: hoīem iesum xp̄z qm̄ consonantibus diuinis scripturis: z veteribus z nouisq; z p̄ quas p̄nunciatus: z p̄ q̄s annūciatus est xp̄s: nō est aliud nomē sub celo: in quo oportet hoīes saluos fieri. **C**onstituuntur aut̄ purgati ab oī cōtagiōe corruptōnis: in placidis sedibus: donec recipiant corpora sua sed iā incorruptibilia que ornēt non onerēt. **H**oc em̄ placuit optimo z sapientissimo creatori vt sp̄s hoīs deo pie subdit⁹: habeat feliciter subditū corpus: z sine fine p̄maneat ip̄a felicitas. **I**biveritatē sine vlla difficultate videbimus: eaq; clarissima z certissima p̄fruemur. **N**ec aliqd̄ querim⁹ mēte ratiocinate sed contēplante cernemus quare nō sit filius spiritus sanctus: cū de patre procedat. **I**n illa luce: nulla erit questio: hic vero ip̄a experientia tā mihi apparuit esse difficilis: q̄d z illis qui hec diligenter atq; intelligenter legēt. **P**culdubio s̄str̄ apparebit: vt cū me in sc̄bo huius operis libro alio loco inde dicturū esse promiserim: quotienscūq; i ea creatura q̄ nos sum⁹ aliqd̄ illi rei s̄ile ofidere volui: qualecūq; eloquiū meū sufficiens elocutio secuta nō fuerit q̄uis z in ip̄o intellectu conatū me senseri magis habuisse q̄ effectū: z in vna quidem p̄sona q̄d est hō inuenisse imaginē sūme illius trinitatis: z in re mutabili tria illa vt facili⁹ intelligi possent: etiā per sp̄alia interualla maxime in libro nono mōstrare voluisse. **S**z tria vni⁹ p̄sone nō sic hūana possit intentio: tribus illis p̄sonis cōuenire potuerunt: sicut in hoc libro quintodecimo demonstraui.

Ibid. 2.

Interualla temporū diuine trinitatis nulla sunt. **C**apitulum. XXVI

Einde in illa sūma trinitate q̄ de⁹ ē interualla tēporū nulla sunt: p̄ q̄ possit ofidi aut saltē req̄ri: vtrū prius de patre natus sit filius: z postea de ambobus p̄cesserit sp̄s sanctus: qm̄ scriptura sancta sp̄m eū dicit amboz. **I**pe est em̄ de quo dicit ap̄lus. **Q**uā em̄ estis filij dei misit deus sp̄m filij sui in corda v̄ra. **E**t ip̄e est de quo dicit idē filij. **N**on em̄ vos estis q̄ loquimini: s̄ sp̄s p̄ris v̄ri q̄ loquit̄ in vobis. **E**t multis alijs diuinorū eloquiōrū testimonijs cōprobat̄ patris z filij esse sp̄m q̄ p̄prie d̄r in trinitate sp̄s sanctus. **D**e q̄ item dicit ip̄e filij. **Q**uē ego mittā vob̄ a p̄re. **E**t alio loco. **Q**uē mittet p̄r in noīe meo. **D**e vtroq; aut̄ p̄cedere sic doceet̄: q̄ ip̄e filius ait: de p̄re p̄cedit. **E**t cū resurrexisset a mortuis z apparuisset discipulis suis: insufflauit z ait. **A**ccipite sp̄m sanctū: vt eū etiā de se p̄cedere ofiderz. **E**t ip̄a est virtus q̄ de ip̄o exibat (sic legit̄ i euāgelio) z sanabat oēs. **Q**uid x̄o fuit cause vt p̄ resurrectionē suā: z in terra prius daret: z de celo postea mitteret sp̄m sanctū: hoc ego existimo: q̄ p̄ ip̄m donū diffundit̄ caritas in cordibus n̄ris: qua diligimus deū z p̄ximū: sc̄dm̄ duo illa p̄cepta: in quib⁹ tota lex pendet z prophete. **H**oc significans d̄ns Iesus: bis dedit sp̄m sanctū: semel in terra p̄pter dilectionē p̄ximij: z iterū de celo p̄pter dilectionē dei. **E**t

Act. 4.

Interualla temporū diuine trinitatis nulla sunt. **C**apitulum. XXVI

Et

Interualla temporū diuine trinitatis nulla sunt. **C**apitulum. XXVI

Einde in illa sūma trinitate q̄ de⁹ ē interualla tēporū nulla sunt: p̄ q̄ possit ofidi aut saltē req̄ri: vtrū prius de

patre natus sit filius: z postea de ambobus p̄cesserit sp̄s sanctus: qm̄ scriptura sancta sp̄m eū dicit amboz. **I**pe est em̄ de quo dicit ap̄lus.

Quā em̄ estis filij dei misit deus sp̄m filij sui in corda v̄ra. **E**t ip̄e est de quo dicit idē filij. **N**on em̄ vos estis q̄ loquimini: s̄ sp̄s p̄ris v̄ri q̄ loquit̄ in vobis. **E**t multis alijs diuinorū eloquiōrū testimonijs cōprobat̄ patris z filij esse sp̄m q̄ p̄prie d̄r in trinitate sp̄s sanctus. **D**e q̄ item dicit ip̄e filij. **Q**uē ego mittā vob̄ a p̄re. **E**t alio loco. **Q**uē mittet p̄r in noīe meo. **D**e vtroq; aut̄ p̄cedere sic doceet̄: q̄ ip̄e filius ait: de p̄re p̄cedit. **E**t cū resurrexisset a mortuis z apparuisset discipulis suis: insufflauit z ait. **A**ccipite sp̄m sanctū: vt eū etiā de se p̄cedere ofiderz. **E**t ip̄a est virtus q̄ de ip̄o exibat (sic legit̄ i euāgelio) z sanabat oēs. **Q**uid x̄o fuit cause vt p̄ resurrectionē suā: z in terra prius daret: z de celo postea mitteret sp̄m sanctū: hoc ego existimo: q̄ p̄ ip̄m donū diffundit̄ caritas in cordibus n̄ris: qua diligimus deū z p̄ximū: sc̄dm̄ duo illa p̄cepta: in quib⁹ tota lex pendet z prophete. **H**oc significans d̄ns Iesus: bis dedit sp̄m sanctū: semel in terra p̄pter dilectionē p̄ximij: z iterū de celo p̄pter dilectionē dei. **E**t

Gal. 4.

Gal. 10.

Job. 15.

Ibid. 14.

Ibid. 15.

Ibid. 20.

Auc. 6.

Gal. 22.

si forte alia ratio reddat de spūscō bis dato:
Job. 20. eundē spūscm̄ datū: cū insufflasset iesus: d̄ q̄
Mat. 28 mox ait. **Ite** baptisate gētes i noīe patris ⁊ fili
 ⁊ spūsc̄ti: vbi maxime cōmendat̄ hec trini
 tas ambigere nō debem⁹. **Ipe** ē igit̄ qui d̄ ce
 lo etiā datus est die pētecostes. i. post dies de
 cē postq̄ dñs ascendit in celū. **Quō** ergo de⁹
 non est q̄ dat spūscm̄. **Immo** q̄rus de⁹ est q̄
 dat deū. **Neq̄** em̄ aliq̄s disciploꝝ ei⁹ dedit spi
 ritūscm̄. **Dabāt** q̄ppe vt veniret i eos q̄bus
Act. 8. manū imponebāt: nō ip̄i eum dabāt. **Quē** mo
Ibidem. rē in suis p̄positis etiā nūc seruat ecclia. **Deni**
 q̄ ⁊ simon magus offerēs apl̄is pecuniā non
 ait: date ⁊ mihi hanc p̄tatem vt dem spūscm̄
Ibidem. sed cuiq̄q̄ inq̄t imposuero manū accipiat spi
 ritūscm̄. **Quia** neq̄ scriptura sup̄ dixerat: vi
 dens aut̄ simon q̄ apl̄i darent spūscm̄: s̄ dixē
 rat: videns aut̄ q̄ p̄ impositōꝝ manū apl̄oꝝ
 dare spūsc̄tū. **Propter** hoc ⁊ dñs ip̄e iesus
 spūscm̄: nō solū dedit vt deus: sed etiā acci
 pit vt hō: propterea dicit̄ est plen⁹ gratia. **Et**
 manifest⁹ de illo scriptū est in actibus aploꝝ
Ibidem. 10 **Quā** vnxit eū de⁹ spūscō. **Non** vtiq̄ oleo visi
 bili: sed dono gr̄e: q̄d visibili significat̄ vnguē
Mat. 3 to q̄ baptisatos vngit ecclia. **Ne** sane tūc vn
 ctus est x̄ps spūscō: q̄n sup̄ eum baptisatū ve
 lut colūba d̄scēdit. **Tunc** em̄ corp⁹ suū. i. ecclī
 am suā p̄figurare dignat⁹ est: i. q̄ p̄cipue bap
 tisi accipiūt spūscm̄. **Sed** ista mystica ⁊ inui
 sibili vnctōe tūc intelligēdus ē vnct⁹: q̄n ver
Job. 1. bū dei caro factū ē. i. q̄n humana natura sine
 vllis p̄cedentib⁹ bonoꝝ operū meritis dei x̄
 bo est in vtero virginis copulata: ita vt cū il
 lo fieret vna p̄sona: ob hoc em̄ p̄temur natū
 de spūscō: ⁊ virgine maria. **Absurdissimuz** ē
 em̄ vt credam⁹ eum cū iaz triginta esset āno
 rum (eius em̄ etatis a **Ioanne** baptisat⁹ est)
 accepisse spūscm̄: sed venisse illū ad bap
 tisma: sicut sine vllō omnino pctō. ita nō sine spi
 ritūscō. **Si** em̄ de famulo eius ⁊ p̄cursoꝝ ip̄o
Luce. 1. **Ioanne** scriptū est. **Spūscō** replebit̄ iam in
 de ab vtero matris sue: q̄m q̄uis seminat⁹ a
 patre: tū spiritūscm̄ in vtero format⁹ accipit
 quid de hoīe x̄po intelligendū est vel creden
 dū cui⁹ carnis ip̄a cōceptio nō carnal̄ s̄ spirita
Act. 2. lis fuit. **In** eo etiā q̄ de illo scriptū ē: q̄ acce
 perit a patre p̄missione ⁊ spūsc̄ti ⁊ effuderit:
 vtraq̄ natura mōstrata est: ⁊ hūana. s̄ ⁊ diuina
 accepit q̄ppe vt hō: effudit vt de⁹. **Nos** aut̄ ac
 cipe q̄dē hoc donū possumus pro modulo no
 stro: effundere aut̄ sup̄ alios non vtiq̄ possu
 mus. s̄ vt hoc fiat: deum super eos a quo h̄ id
 efficiē inuocamus. **Nunquid** ergo possumus
 querere: vtrum iam p̄cesserat de patre spiri

tus sanctus quando natus est filius: an nō dā
 p̄cesserat: ⁊ illo nato de vtroq̄ processit vbi
 nulla sunt tempa: sicut potuim⁹ querere vbi
 inuenimus tempa: voluntatem prius de hūa
 na mente p̄cedere: vt querat̄ q̄ inuentū pro
 les voce: qua iam parta seu genita volūtas
 illa pficiē: eo sine requiescēs: vt qui fuerat ap
 petitus querētis sit amor: fructis: q̄ iā de vtro
 q̄. i. de gignente mente: ⁊ de genita notione
 tanq̄ de parente a c. ple. p̄cedat. **Non** possūt
 p̄sus ista ibi queri vbi nihil ex tempe inchoa
 tur: vt cōsequenti perficiatur in tempe. **Qua**
 propter qui pōt itelligere sine tpe generatio
 nem filij de p̄re: intelligat sine tpe p̄cessionez
 spūsc̄ti de vtroq̄. **Et** q̄ pōt itelligere i eo q̄d
 ait fili⁹: sicut habet pater vitā in semetip̄o: nō
 sine vita existēti iā filio vitā dedisse. s̄ ita eū si
 ne tpe genuisse: vt vitā quā pater filio gignē
 do dedit: coeterna sit vite patris q̄ dedit. intel
 ligat: sicut habet pater in semetip̄o. vt d̄ illo
 p̄cedat spūsc̄tū: sic dedisse filio vt de illo p̄
 cedat spūsc̄tū ⁊ vtrūq̄ sine tpe. atq̄ ita dictū **Job. 15.**
 spūsc̄tū d̄ p̄re p̄cedere: vt itelligat. q̄ etiā p̄
 cedit d̄ filio: de p̄re esse ⁊ filio. **Si** em̄ q̄cquid
 habet de patre habet filius: de patre h̄z vtiq̄
 vt de illo p̄cedat spūsc̄tū: s̄ nulla ibi tempa
 cogitent̄ que habent prius ⁊ posterius: q̄ om
 nino nulla ibi sunt. **Quō** ergo nō absurdissi
 me fili⁹ diceret̄ amboꝝ. cum sicut filio p̄stat ef
 sentia sine initio temporis: sine vlla mutabili
 tate nature de p̄re generatio: ita spūscō p̄
 stet essentia sine initio t̄pis: sine vlla mutabili
 tate nature de vtroq̄ p̄cessio. **Idco** em̄ cum
 spūsc̄tū genitū nō dicam⁹: dicere tū non au
 demus ingenitū: ne in h̄ vocabulo vel duos
 patres in illa trinitate: vel duos q̄ non sunt d̄
 alio: ideo solus appellat̄ ingenitus. **Non** q̄dē
 in scripturis: sed in cōsuetudine disputantiuz
 ⁊ de re tanta sermonē qualē valuerint p̄ferē
 tiū. **Filius** aut̄ de patre natus est. ⁊ spūsc̄tū
 de patre principaliter: ⁊ ip̄o sine vllō t̄pis inf
 uallo dante: cōmuniter de vtroq̄ p̄cedit. **Di**
 ceret̄ aut̄ filius patris ⁊ filij: si quod abhorret
 ab oīm sanozum sensibus eum ambo genuis
 sent. **Non** igitur ab vtroq̄ est genitus: sed p̄
 cedit ab vtroq̄ amboꝝ spiritus.

Quid quodam tempore ad ip̄m disputa
 tum sit de differentia generationis ⁊ p̄cessio
 nis spiritus sancti. **Caplm. XXVII.**
Et q̄ in illa coeterna ⁊ equali ⁊ in
 v corporali ⁊ ineffabiliter immutabi
 li atq̄ inseparabili trinitate: difficulti
 mum est generationem a p̄cessioē distingue

re: sufficiat interim eis q̄ extendi non valent in ampli^o id qd̄ de hac re in sermone quodā p̄ ferendo ad aures p̄li xp̄iani dixim^o: dictūq̄ p̄scriptim^o. Inter cetera em̄ cum p̄ scripturā r̄ū sanctarū testimonia docuissim: de vtroq̄ p̄ cedere sp̄m̄ sc̄m̄. Si ḡ i quā r̄ d̄ patre r̄ de filio

Job. 15. p̄cedit sp̄m̄ sc̄m̄: cur fili^o dixit: de p̄re p̄cedit cur putas nisi quēadmodū solet ad eū referre r̄ qd̄ ip̄ius est de quo r̄ ip̄e est? **Uñ** r̄ illud ē qd̄

Ibidē 3. 7. ait. **Haec** doctrina nō est mea: sed eius q̄ me misit. Si ḡ hic intelligit ei^o doctrina quā tū dixit nō suam sed patris q̄tomagis illic itel- ligendus est: r̄ de ip̄o p̄cedere sp̄m̄ sc̄m̄: vbi sic ait. De patre p̄cedit: vt nō diceret de me nō p̄cedit: **A** quo aut̄ h̄z fili^o vt sit de^o (Est em̄ de deo deus): ab illo habet vtiq̄ vt de illo eti- am p̄cedat sp̄m̄ sc̄m̄: ac p̄ hoc etiā sp̄m̄ sc̄m̄ vt etiā de illo p̄cedat sic p̄cedit d̄ p̄re: ab ip̄o habet p̄re. **Hic** vtrūq̄ etiā illud intelligit q̄tū a talibus quales nos sum^o intelligi p̄t: cur n̄ dicat̄ natus esse: sed poti^o p̄cedere sp̄m̄ sc̄m̄: qm̄ si r̄ ip̄e fili^o diceret: amboꝝ vtiq̄ fili^o dice- ret: qd̄ absurdissimū est: **Fili^o** quippe nullus ē duorū: nisi patris r̄ matris. **Ab** sit aut̄ vt inter deū patrē: r̄ deū filiū aliqd̄ tale suspicemur: qz nec filius hoīs simul ex matre r̄ p̄re p̄cedit: s̄ cum in matrē p̄cedit ex p̄re: non tunc p̄cedit ex m̄re: r̄ cum in hāc lucē p̄cedit ex matre: nō tunc p̄cedit ex p̄re. **Sp̄s** aut̄ sc̄m̄ nō de p̄re p̄cedit in filiū: r̄ de filio p̄cedit ad scrificandā creaturā: s̄ simul de vtroq̄ p̄cedit q̄uis hoc fi- lio pater dederit: vt quēadmodū de se ita de illo q̄ procedat. **Neq̄** em̄ possum^o dicere q̄ n̄ sit vita sp̄m̄ sc̄m̄: cū vita pater: vita sit fili^o: ac p̄ hoc sicut pater cū habeat vitā in semetip̄o: dedit r̄ filio vitā habere in semetip̄o: sic ei de- dit vitā p̄cedere de illo: sicut p̄cedit r̄ de ip̄o. **Hec** de illo sermone in hunc libꝝ trāstuli: s̄ si de libus non infidelib^o loquēs. **Uex** si ad hāc imaginē p̄uēdā: r̄ ad vidēda ista q̄ vera sint q̄ in eorū mente sunt: nec tria sic sunt vt tres p̄ sone sint: sed oīa tria hoīs sunt q̄ vna p̄sona ē minus idonei sunt: cur nō de illa sūma trinita- te que deus est credūt poti^o qd̄ in sacris lit- teris inuenit̄: q̄ poscunt liquidissimā reddi si- bi rationē: que ab humana mēte tarda s̄z in- firmaq̄ non capiūt. **Et** certe cū incōculse cre- diderint scripturis sc̄is tanq̄ veracissimis te- stibus agant orando r̄ querēdo r̄ bñ viuendo vt intelligāt: id ē vt q̄tū videri p̄t videatur mente qd̄ tenēt fide. **Quis** hoc p̄hibeat: imo vero ad hoc quis nō hortet^o? **Si** aut̄ p̄pterea negandū purāt ista esse: qz ea non valēt cecis mentibus cernere: debēt r̄ illi q̄ ex natiuitate

sua cecisunt: esse solē negare. **Lux** ergo lucet in tenebris. **Q** si eā tenebre nō cōprehendūt illuminent̄ dei dono prius vt sint fideles: r̄ in- cipiāt esse lux in cōpatione infidelīū. **Ac** p̄ hoc p̄missio fundamēto edificent̄ ad vidēda q̄ cre- dūt: r̄ aliqñ possint videre. **Sunt** em̄ q̄ ita cre- dunt: vt videri iā oīno non possint. **Non** em̄ xp̄s iterū in cruce videndus ē. **Sed** nisi h̄z cre- dat̄ qd̄ ita factū atq̄ visum est: vt futurū atq̄ videndū iam non speret: non puenit̄ ad xp̄m qualis sine fine videndus ē. **Quātū** vero attri- net ad illā sūmā: ineffabilē incorpalē: immuta- bilēq̄ naturā p̄ intelligentiā vt cūq̄ cernēdaz nusq̄ se meli^o regēte dūtaxat fidei regula aci- es humane mentis exercet: q̄ in eo q̄ ip̄e hō ī sua natura melius ceteris aīalib^o: melius eti- am ceteris aīe sue partib^o habet qd̄ ē ip̄a mēs. **Cui** quidā rerum inuisibiliū tribut^o est visus: r̄ cui tanq̄ in loco superiore atq̄ interiore hono- rabiliter p̄sidente: iudicanda c̄ia nunciāt eti- am corporis sensus: r̄ qua nō est superior cui subdita regenda est nisi deus. **Verum** inter hec que multa iam dixi: r̄ nihil illi^o summe tri- nitatis ineffabilitate dignū me dixisse audeo profiteri: sed confiteri poti^o mirificatam sciē- tiam eius ex me inualuisse: nec posse me ad il- lam. **S** tu aīa mea: vbi te eē sentis: vbi iaces vbi stas: donec ab eo qui propitius factus est oibus iniquitatibus tuis sanent̄ osses lāguo- res tui. **A**gnosce te certe in illo esse stabulo: quo samaritanus ille p̄duxit euz quē reperit a multis latronibus inflicis vulneribus semi- uiuū. **E** tū multa vera vidisti: nō his oculis q̄ bus vidēt̄ corpora colorata: sed eis p̄ quib^o orabat qui dicebat. **O**culi mei videāt equita- tem. **M**empe ergo multa vera vidisti: ea q̄ dis- creuisti ab hac luce qua tibi ea lucente vidisti attolle oculos in ip̄am lucem: r̄ eos in eam si- ge si potes. **Sic** em̄ videbis quid distet natiui- tas verbi dei a processione doni dei: propter quod filius vnigenitus non de patre genitus (alioquin frater eius esset) sed procedere dixit spiritum sanctum. **U**nde cum sit commu- nio quedam consubstantialis patris r̄ filij am- borum spiritus: non amboꝝ quod absit di- ctus est filius. **Sed** ad hoc dilucide perspicue q̄ cernendum: non potes ibi acieꝝ figere: scio quia non potes. **U**erum dico: mihi dico: quid non possum scio. **I**psa tamen tibi ostendit in te tria illa: in quibus te summe ip̄ius q̄ fixis oculis contemplari nondum vales: imaginē trinitatis agnoscas. **I**psa ostendit tibi verbū verum esse in te: quando de sciētia tua gigni- tur: id est quando quod scim^o dicimus: q̄uis

Job. 1.

Ps. 138.

Ibidē. 702.

Luci. 10.

Ps. 16.

Job. 15.

nullius gentis lingua significantem vocem: vel pferam: vel cogitem: sed ex illo qd nouimus cogitatio nra formet: sitq; in acie cogitantis imago similima cogitatio eius quaz memoria ptebat ista duo scz velut parentez ac plem tertia voluntate siue dilectoe iungen- te. Quaz quide voluntate de cogitatioe pcedere: nemo em vult qd oino qd vl quale sit ne scit: non tñ esse cogitationis imaginē: et ideo quandā in hac re intelligibili natiuitatis et p- cessionis insinuari distantia: qm nō hoc est cogitatione pspicere qd appetere: vel etiā pfrui voluntate: cernat discernatq; qui pōt. Potui- sti et tu: q̄uis non poteris: neq; possis expli- care sufficienti eloquio: qd inter nubila simili- tudinū corpaliū: que cogitationib; humanis occurfare nō desinunt vix vidisti. Sed illa lux que nō est qd tu: et hoc tibi ostendit aliud esse illas incorpeas similitudines cor:porū: et aliud esse verū: qd eis reprobatis intelligentia con- tuemur: hec et alia similiter certa oculis tuis interiorib; lux illa monstrauit. Que igit; cau- sa est cur acie fixa ipam videre nō possis: nisi vtiq; infirmitas. Et qd tibi eā fecit nisi iniqui- tas. Quis ergo sanat oēs languores tuos: nisi qui pprius sit oibus iniquitatibus tuis. Li- brū itaq; istū iam tantē aliqui pccationē me- llus q; disputatione concludam.

Domine deus noster: credimus in te pa- trem: et filiū: et spūscm. Neq; em diceret

Mat. 28 veritas. **Te** baptisate oēs gentes in noīe pa- tris et filij et spūscī: nisi trinitas esses. **Hec** ba- ptisari nos iuberes dñe deus in eius nomine qui nō est dñs deus: neq; diceret voce diuina

Deut. 6 Audi israel: dñs deus tu; deus vn; est: nisi tri- nitas ita esses vt vnus dñs de; esses: **Et** si tu deus pater ipse esses: et filius verbum tuum ihs christus ipse esses et donum vestrum spiritus sanctus: non legeremus in litteris veritatis.

Gal. 4 Misit deus filium suum: nec tu vnigenite di- ceres de spiritu sancto. **Quem** mitter pater i nomine meo: et quem ego mittam vobis a pa- tre.

Ad hanc regulam fidei dirigēs intentio- nem meam quantū potui: quantum me pos- se fecisti: quesui te et desideravi intellectu vi- dere quod credidi: et multū disputavi et labo- rauī. **Dñe** deus meus: vna spes mea. exaudi mē ne fatigatus nolim te querere: sed quera; faciem tuam semper ardentē. **Tu** da querē di vires qui inuenire te fecisti: et magis magis q; inueniendi te spem dedisti. **Ro**ram te est fir- mitas et infirmitas mea. **Illā** serua: istaz sana. **Ro**ram te est scientia: et ignorantia mea. **Ubi** mihi aperuisti: suscipe intransē. **Ubi** clausi

Ps. 104 **Ubi** aperuisti: suscipe intransē. **Ubi** clausi

sti: aperi pulsanti. **Deminerim** tui: intelligā te: diligam te. **Fuge** in me ista: donec me re- formes ad integrum. **Scio** scriptum esse. **In** multiloquio non effugietur peccatum. **Sed** **Pro**u. 10. **vt** nam predicando verbum tuum: et laudan- do te tantummodo loquerer: non soluz fuge- rem peccatum: sed meritum bonum acquire- rem: qui inlibet multum sic loquerer. **Neq;** enim homo de te beatus: peccatum precipe- ret germano in fide filio suo: cui scripsit di- cens? **M**edica verbum: insta opportune: im- portune. **N**unquid dicendum est istum non multum locutum: q nō solum oportune: ve- rūtiam importune verbum tuū dise nō tace- bat. **Sed** ideo nō erat multū: quia tñ erat ne- cessarium. **L**ibera me deus a multiloquio qd patior intus in anima mea misera in conspe- ctu tuo: et confugientem ad misericordiam tu- am. **N**on em cogitationibus taceo: etiam ta- cens vocibus. **Et** si quidem non cogitarē nisi quod placeret tibi: nō vtiq; rogare; vt me ab hoc multiloquio liberares. **S**z multe sunt co- gitationes mee: tales quales nosti: cogitatio- nes hominū quoniam vane sunt. **D**ona mihi nō eis consentire: et si quando me delectant: eas nihilominus improbare: nec in eis velut dormitando immorari. **N**ec intantū valeant apud me: vt aliquid in opa mea procedat ex illis: sed ab eis mea saltem sit tuta sententia: tuta conscientia te tuente. **S**apiens quidam cum de te loqueretur in libro suo qui ecclesia- sticus proprio nomine iā vocatur. **M**ulta in- quit dicimus et nō puenimus: et consummatio sermonum vniuersa est ipse. **C**um ergo pue- nerimus ad te: cessabunt multa ista que dici- mus: et non peruenimus: et manebis vn; om- nia in omnibus: et sine fine dicemus: vnū lau- dantes te in vnum: et in te facti etiam nos vnū. **D**omine deus vnus: deus trinitas: que cunq; dixi in his libris de tuo agnoscant et tui. **Q**uod de meo: et tu ignosce et tui. **A**men.

Aurelij Augustini de trini-
tate liber explicitus est **A**n-
no dñi. **M**.cccc.lxxxiiij

11 3